

Göçmenlerin Toplumsal Yapıya Uyum ve Yerel Yönetimlerin Halkla İlişkiler Faaliyetleri

Adaptation of Immigrants to Social Structure and Public Relations Activities of Local Governments

Mehmet Can SOYHAN*

Özet: Makale Türkiye'deki göçmen sorununun toplumsal yansımalarını ele almıştır. Göçmen sorununun toplumsal uyum çerçevesi incelenerek, iletişim ve halkla ilişkiler faaliyetleri ölçümlenmeye çalışılmıştır. Türkiye'deki göçmen sorununa yerel yönetimler aracılığıyla yapılacak müdahale ve katkılarının neler olduğu, bu müdahale ve katkılarının etkilerinin getirdiği sonuçlar üzerinde durulmuştur. Göç konusunda Türkiye'de uygulanan mevzuat ve politikalar incelenmiştir. Mevcut sistemde, uyumun ne ölçüde kazanıldığı araştırılmıştır. Makalemizin konusu uyum veya entegrasyon politikalarının uygulanış biçimidir. Makalede araştırma yöntemi olarak anket yapılması öngörülmüştür. Anket sorularında halihazırda mevcut durum ve göçmenlerin uyumu üzerinde durulmuştur. Elde edilen veriler mevcut durum ile göçmenlerin uyum hallerini kıyaslamaya yönelmiştir. Araştırma makalesinin evreni Sakarya ilinde yaşayan yabancı uyruklu kişilerdir. Elli göçmene anket soruları yöneltilmiştir. Anket sorularının genel amacı yabancıların yaşadıkları sorunların neler olduğunun tespiti ile toplumsal yapıya ne ölçüde uyum sağlayabildiklerinin ölçülmesi olmuştur. Araştırma, göçmenlerin Türkiye'de ikamet ettikleri illerde yaşamsal biçimlerini ve sorunlarını ele alarak, yerel yönetimlerin bu kitleye yönelik çalışmalarını değerlendirmek amacıyla oluşturulmuş nitel bir çalışmadır. Yapılan görüşmelerde göçmenlerin Türkiye'ye gelmelerine ilişkin algıları, uyum sorunu ve arkadaş ilişkileri, beklentileri anlamsal bir bütün halinde incelenmiştir. Sakarya'da yaşayan göçmenlerin yerel halkla ilişkilerinde uyum sorununun çok az olduğu tespit edilmiştir. Gelen göçmenlerin ara istihdam gücü arayan işletmelerde çalışmakta olduğunu, diğer bir kısmının ise kendi iş yerlerini açarak ticaret yaptıkları tespit edilmiştir. Göçmenlerin kültür farkı ve yaşam tarzı değişikliklerinin de, içe kapanık bir düzende yaşamayı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Sakarya'daki göçmenlerin suça karışma oranının az olduğu tespit edilmiştir. Göçmenlerin çoğunun ülkelerine, savaş sonrası döneme eğilimli olduklarını da belirtebiliriz.

Abstract: The article examines the social reflections of the immigrant problem in Turkey. The social adaptation framework of the immigrant problem was examined and communication and public relations activities were tried to be measured. The interventions and contributions to be made through local governments to the immigrant problem in Turkey and the results brought by the effects of these interventions and contributions were emphasized. The legislation and policies implemented in Turkey regarding immigration were examined. The extent to which adaptation was achieved in the current system was investigated. The subject of our article is the implementation of adaptation or integration policies. The research method in the article was envisaged as a survey. The survey questions focused on the current situation and the adaptation of immigrants. The data obtained aimed to compare the current situation with the adaptation status of immigrants. The universe of the research article is foreign nationals living in the province of Sakarya. Survey questions were directed to fifty immigrants. The general purpose of the survey questions was to determine the problems experienced by foreigners and to measure the extent to which they can adapt to the social structure. The research is a qualitative study designed to evaluate the lifestyles and problems of immigrants in the provinces where they reside in Turkey and to evaluate the work of local governments towards this group. In the interviews, the perceptions of immigrants regarding their arrival in Turkey, their adaptation problems, friendships and expectations were examined as a semantic whole. It was determined that immigrants living in Sakarya had very few adaptation problems in their relations with the local people. It was determined that the immigrants who came worked in businesses looking for intermediate employment, while others opened their own businesses and engaged in trade. It was observed that immigrants preferred to live in an introverted order due to cultural differences and lifestyle changes. It was determined that the rate of involvement in crime among immigrants in Sakarya was low. We can also state that most immigrants tended to return to their countries after the war.

Anahtar Kelimeler: Göçmenler, Adil paylaşım, Yerel yönetimler, İletişim, Halkla İlişkiler

Keywords: Immigrants, Fair Sharing, local governments, Communication, Public Relations

* Mehmet Can SOYHAN, Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Tezli Yüksek Lisans, Sakarya, Türkiye. 0000-0003-0616-0788 | mehmet.soyhan3@ogr.sakarya.edu.tr

Giriş

Göç olgusu, kişilerin çeşitli nedenler ile kendi topraklarından başka yerlere gitmesi ve yaşamını sürdürmesi ile başlar. Göçmenlerin gittiği coğrafyada yarattıkları değişimler ve etkiler nedeniyle, göç sorunu birçok ülke için zorluklar oluşturmaktadır. Özellikle göçmenlerin yerleştikleri, il ve ilçelerde yerel yönetimlere önemli görevler yüklenmektedir. Türkiye'ye gelen göçmenlerin topluma katılabilmesi, toplumla iletişim kurabilmelerinin sağlanabilmesinde yerel yönetimler önemli çalışmalar yürütmektedirler. Teknolojik gelişmelerin yoğun olarak yaşandığı günümüz dünyasında, sınırların kalktığı ve iletişimin yaygınlaştığı süreçte, insanların yaşamlarını daha iyi sürdürebilme istekleri göçe neden olmaktadır. Bu istekle kendi memleketlerinden daha gelişmiş ülkelere hareket eden göçmenlerin çeşitli sorunlar ve zorluklar ile yüzleşebildikleri de bir gerçekliktir. Buna rağmen bugün tüm “dünya da 2021 yılı sonu itibarıyla 117,3 milyon kişi zorla yerinden edilmiştir. Düşük ve orta gelirli ülkeler, mülteciler ve göçmenlerin %76'sına ev sahipliği yapmaktadır”¹. Türkiye göçmen, sığınmacı ve mültecilerin geçiş yeri olarak stratejik bir konumda yer almaktadır. Çalışmamızın mekânsal olarak ana eksenini oluşturan Sakarya ilinde “2024 verilerine göre, ikamet iznine sahip 8.424, koruma iznine sahip 11.235 ve geçici korumada 15.824 kişi olarak üç çeşit mülteci statüsü bulunmaktadır”². Türkiye’de uluslararası göçmenler kavramsal ve hukuki olarak farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte bu çalışmada genel olarak çalışmaya konu yabancılar için, göçmen kavramı kullanılmıştır. Göçmen gruplar üzerinde yapılan yerel çalışmalardan elden edilen bulguların, bugün genel kabul gören göç teorileri ve stratejileri ile ilgili önemli birer kaynak oluşturduğu bilinmektedir. Sakarya’da yaşayan göçmenler ölçeğinde yaptığımız bu çalışmada, göçmenlerin göç süreçleri (göç nedenleri, itici, çekici faktörler, göçün tipi) incelenmiştir. Sakarya kenti özelinde kentsel bütünleşmeyi zorlaştıran ve kolaylaştıran etmenlerle birlikte mekânsal, toplumsal aidiyet durumları ile son olarak da göçmenlerin kalıcılık durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırma, göçmenlerin Türkiye’de ikamet ettikleri illerde yaşamsal biçimlerini ve sorunlarını ele alarak, yerel yönetimlerin bu kitleye yönelik çalışmalarını değerlendirmek amacıyla oluşturulmuş nitel bir çalışmadır. ‘Nitel çalışma keşif odaklı bir yöntem olan derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek, farklı duygu, düşünce ve bakış açılarının yansımalarını değerlendirmenin en etkin yoludur’³. Araştırma kapsamında Sakarya ilinde bulunan göçmenler ile yakından ilgilenen, ellerinde onlara ait bilgiler bulunduran, iletişim halinde olan STK’lar, Belediye ve kamu kuruluşları ile işbirliği içinde faaliyetler yürütülmektedir. Hedef kitle Sakarya’da 2024 verilerine göre, ilde ikamet iznine sahip göçmenlerden rastgele seçilen ve araştırmaya katılımı sözel olarak kabul eden 50 kişidir. Görüşmeler Suriye, Irak ve Afganistan uyruklu kişilerden oluşmaktadır. Görüşülen göçmenlerin, 3/4’ü 1 yıldan daha uzun süredir Türkiye’dedir.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

“Göçmenle yapılan görüşmeler ve yöneltilecek sorular için gerekli literatür taranarak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur”. Formda yer alan bazı sorular aşağıdaki gibidir;

1. Sakarya’ya Gelmenizdeki En Önemli Neden Nedir?
2. Göçmen olarak geldiğin bu coğrafyada kendini yalnız hissettin mi? Buraya ait olmadığını hissettiğin zamanlar oldu mu, olduysa bunu en çok ne zaman hissettin?
3. Çevrendeki kişiler ile yaşadığın sorunları hangi yolla çözmeyi tercih ediyorsun?
4. Türkiye’de kendinizi ne derece dışlanmış hissediyorsunuz?
5. Sakarya’ya gelmenizdeki en önemli sebep nedir?

¹ “Türkiye İstatistikleri”, UNHCR, Erişim 05 Mart 2019. <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>.

² Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Erişim 05 Mart 2022. http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378.

³ T. Baş ve U. Akturan, Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017).

6. Oturduğunuz muhiti seçme nedeniniz nedir?
7. Türkiyeli komşularınızla ne sıklıkla görüşüyorsunuz?
8. Günlük Hayatınızda Hangileri Sizi Daha Çok Zorlamaktadır?
9. Geçen Sene İşle Kıyaslandığında Maddi Durumunuzda Ne Gibi Değişiklikler Oldu?
10. Türkiye’de Haklarınız veya Alabileceğiniz Hizmetler Konusunda Bilgilendirildiğinizi Düşünüyormusunuz?
11. Sorun yaşadığınızda kimlerden destek alırsın, yanında kimler olsun istersin?
12. Her şey senin elinde olsaydı şu an en çok nerede ve ne yapmak isterdin?

Yönlendirilen sorularla birlikte göçmenlerin kendilerini yaşadıkları ortama ait hissetmemelerine sebep olan unsurların belirlenmesi, varsa sorunların çözülmesinde göçmenlerin izlediği yolun değerlendirilmesi, sorunların çözülmesi adına işlevsel yöntemlerin belirlenmesi ve göçmenlerin beklentisi belirlenerek eksikliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2024/Ekim 10 ile Aralık 5 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşme esnasında görüşme yapılan göçmenlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve rahat ifade edebilecekleri ortamlar tercih edilmiştir. Görüşme öncesinde gizlilik konusunda bilgi verilerek öğrencilerin gerçek düşüncelerini yansıtmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bu aşamada öğrencilere yönlendirici sorular yöneltmekten kaçınılmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veri analizi, ham verilerin sistematik bir şekilde toplanması, sınıflandırılması, incelenmesi ve istatistiksel yöntemlerle yorumlanabilir bilgilere dönüştürülmesi sürecidir. Bu süreç, verilerden kullanışlı bilgilerin çıkarılmasını, anlamlı sonuçlara varılmasını ve karar vermeyi desteklemeyi amaçlar. Veri analizi, veri içindeki kalıpları keşfetme, ilişkileri tanımlama ve hipotezleri test etmeye yardımcı olan sistematik bir yaklaşımdır. Veri analizinin önemi günümüzün veri odaklı dünyasında giderek artmaktadır. Veri analizinin organizasyonlar için önemi şu noktalarda belirginleşiyor;

1. **Karar Verme Süreçlerini İyileştirme:** Veri analizleri, yöneticilere iç görüler sunarak daha bilinçli kararlar almalarını sağlar.
2. **Rekabet Avantajı:** Rakiplerden daha iyi veri analizi yapabilen şirketler, pazar fırsatlarını daha hızlı tespit edebilir.
3. **Verimlilik Artışı:** Süreçlerdeki darboğazların ve israfın tespit edilmesi, operasyonel verimliliği artırır.
4. **Risk Yönetimi:** Potansiyel risklerin önceden tespit edilmesi ve önlemlerin alınması mümkün olur.
5. **Müşteri Deneyimini İyileştirme:** Müşteri verilerinin analizi, kişiselleştirilmiş hizmetler sunmayı sağlar.

Yapılan görüşmelerde içerikler değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında aşamalı olarak çeşitli metodolojiler izlenmiştir. Bu aşamalar sırasıyla, görüşülen bireylerin kodlanması (G1, G2.) yapılmıştır. Kodlama sonrasında görüşmelerde tekrar eden konu başlıkları üzerinden tüm verilen cevaplar incelenmiştir. Dört ana tema oluşturularak, verilen kodlamalar ile temaların eşleştirilmesi ve bulgular üzerinden yorumlama yapılarak sonuçların elde edilmesi gerçekleşmiştir. Göçmen bireylerle yapılan görüşmeler görüşmeci bazında kodlanmış daha sonra sosyal dışlanma, yabancılık hissi, yalnızlaşma duygusu başlığı altında özgün hale getirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgiler, göçmenlerin görüşme esnasında kullandıkları ifadelerin doğrudan kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Temalar ve temaların altında toplanan kodlamalar tekrardan gözden geçirilerek güvenilirliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Göç Kavramı

İnsanların ülkeler arası sınırları aşarak yaşadığı coğrafyadan başka bir ülkede yaşama arzusu ve isteği olarak betimleyebileceğimiz göç olgusu, Perruchoud tarafından şu şekilde tanımlanmıştır; “Sebebi ne olursa olsun göç, insan hareketliliğinden oluşur. Bu hareketlilik toplumun her kesimi için geçerlidir”⁴. “Göç kavramı; insanların yaşadığı coğrafyadan kültürel ve ekonomik sorunlar neticesinde başka bir bölgeye göçünü götürmesidir”⁵. “Göçmenlerin genel hedefi daha iyi yaşam ve iş bulabilme umududur”⁶. “16 ve 18 yüzyıl keşfedilmiş yenisünya topraklarında çalışacak göçmenlerin Amerika kıtasına yönelik yaptıkları akın emek göçünün başlangıç noktası olarak kabul edilebilir”⁷. “Avrupa’da 19ncü yüzyılda endüstriyel gelişmeler sonucu büyük göçler yaşanmıştır”⁸.

Göç ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

“Göç sebeplerini araştıran çok sayıda farklı disiplinler mevcuttur”⁹.

“Göç sürecini bireylerin cinsiyeti açısından incelendiğinde; erkekler için dışarıda yeni fırsat arayışına giren, ailesinin bakımını sürdürebilme adına gerçekleşen stratejiler olarak gözlemleyen Kofman, kadınların istihdamı noktasında erkeklere oranla daha az olanak bulduğunu belirtebiliriz”¹⁰.

“Günümüzde kadın göçmen oranlarının artış olduğunu ve kendi işlerini kurabilme özgünlüğüne sahip bağımsız birer göçmen olarak nitelendirilebilir”¹¹.

Göç konusunun içerik olarak geniş olması ve birçok farklı görüş açılarının bir dizinde yer alamaması nedeniyle mevcut göç kuramları çeşitlendirilmiştir. Yapılan göçlerin temelinde ekonomik yönden insanların daha rahat yaşayabilecekleri ortamları seçtikleri gözlemlenmektedir.

“Ravenstein’in Göç Kanunları”¹²:

1. Göçmenler genellikle kısa mesafedeki yerlere öncü göç yaparlar. Belirli bir zaman sonrasında ise hedefledikleri daha geniş ve gelişmiş bölgelere göç akımlarını gerçekleştirirler.
2. Şehrin ekonomik gelişmişliği buralara doğru göçü hızlandırır.
3. Göç evreninde yayılma süreçleri gidecekleri coğrafyada uyumlu bir şekilde gerçekleşir.
4. Yaşanan her göç dalgası karşısında başka bir göç dalgasını yaratır.
5. Göçler genellikle gelişen ve endüstrileşen merkezlere yönelik olur.
6. Kentsel yaşamda bireylerin göç eğilimi kırsala göre daha azdır.
7. Kadınların göç eğilimi daha yoğun şekilde kendini hissettirir.

İtme Çekme Kuramı: “Everett Lee göre göçe konu olan gidilen yer ile ilgili göçmeni iten ve çeken sebepler mevcuttur. Göçmen bu etkileri gözlemleyerek bulunduğu ortamı terk etmelidir. Lee bu düşünselini çeşitli unsurlar çerçevesinde anlatmıştır. Bu unsurlar; yaşanan yer, gidilmesi düşünülen yer, iş ile ilgili engeller ve bireysel faktörlerdir”¹³.

⁴ Göç Terimleri Sözlüğü, Perruchoud, R., ve J. Redpath-Cross, çev. B. Çiçekli, Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü (IOM), “Göç” maddesi.

⁵ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi (Anı Yayıncılık, 2004), 45.

⁶ Ronaldo Munck, Uluslararası Emek Araştırmaları (Öteki Yayınevi, 1995), 142.

⁷ Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006), 83.

⁸ Stephen Castles ve Mark J. Miller, Göçler Çağı-Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), 49.

⁹ Deniz Sert, Küresel Hareketlilik ve Göç (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 53.

¹⁰ Elena Kofman, “Female ‘Birds of Passage’ a Decade Later: Gender And Immigration in the European Union”, International Migration 37/3 (1999): 117.

¹¹ Sema Buz, “Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği” (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2006), 53-57.

¹² Ernst Georg Ravenstein, “The Laws of Migration”, Journal of the Statistical Society 48/2 (1885): 53.

¹³ Yalçın, Göç Sosyolojisi, 29.

Petersen’in Beş Göç Tipi Kuramı: “Petersen (1958), kişilerin bir kısmının neden göçe meyilli olduğunu, diğer bir kısmının ise neden göçe uzak olduğunu araştırmaya çalışmıştır”¹⁴.

Kesişen Fırsatlar Kuramı: “Göçmenlerin göç etmesindeki sebeplere ve göç kararına yoğunlaşmaktadır”¹⁵.

Merkez-Çevre (Dünya Sistemi) Kuramı: “Bu kuram göç hareketlerini, ülkeler arasındaki gelişmişlik ve ekonomik yaşam standartlarına bağlı olarak gerçekleştiğini dile getirmektedir”¹⁶.

İlişkiler Ağı Kuramı: Göçteki hedef ülke ile yararlanılan ülke arasındaki göçmenlerin kurduğu sosyal ilişkiler irdelenmektedir.

İkili İşgücü Piyasası Kuramı: “Portes ve Bach (1985) geliştiği bu kuram, gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan yabancı işçi ihtiyacının karşılanması için emek göçlerinin oluştuğunu belirtmişlerdir”¹⁷.

İşgücü Göçünün Yeni Ekonomi Kuramı: Göç olgusunun temelinde yoksulluk, gelir farklılıkları, güvensizlik vb. gibi çok sayıda faktörden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Türkiye’de Göç Politikaları Yönetimi

Türkiye stratejik ve jeopolitik durumu nedeni ile yabancıların transite geçip gittiği bir konumdayken son yıllarda yaşanan gelişmeler neticesinde hedef göç ülkesi olarak benimsenmiştir. Türkiye’de göç kurumunun kuruluş amaçlarını şekillendiren en önemli öğeler uluslararası alınmış ve kabul edilmiş sözleşmeler olmuştur. Bu sözleşmelerden yararlanılarak Türkiye’de göç yönetimi kavramı geliştirilmiştir.

“T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ”	
GENEL MÜDÜR	
Sürekli Kurul ve Komisyonlar	
Göç Danışma Kurulu, Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu ve Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu	
Genel Müdür Yardımcısı (1)	Genel Müdür Yardımcısı (2)
a. Yabancılar Daire Başkanlığı b. Göç Politika ve Projeleri Daire Başkanlığı c. İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Daire Başkanlığı d. Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı e. Hukuk Müşavirliği f. Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı	a. Uluslararası Koruma Daire Başkanlığı b. Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı c. Bilgi Teknolojileri Daire Başkanlığı d. Dış İlişkiler Daire Başkanlığı e. İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı f. Eğitim Daire Başkanlığı
Taşra Sorumlu Birimleri: İl Göç İdaresi Müdürlükleri	
Yurtdışı Teşkilatı: Göç Müşavirlikleri, Göç Ataşelikleri	

Figür 1. Ülkemizin Göç Yönetimini Yürüten İdari Yönetim Erki.

¹⁴ Savaş Çağlayan, “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 17 (2006): 67-91, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23522/250638>.

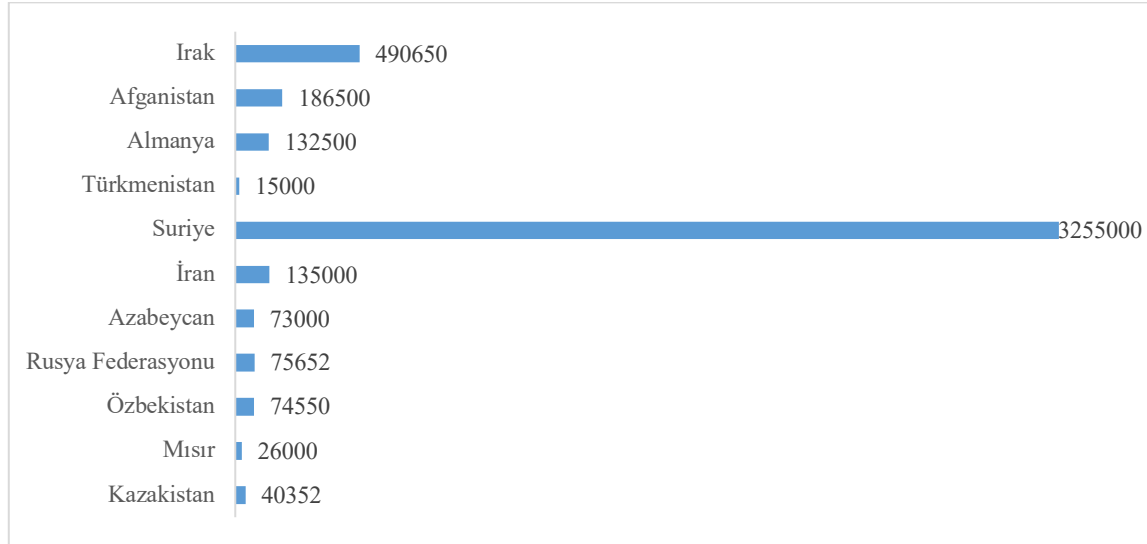
¹⁵ Samuel A. Stouffer, “Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance”, American Sociological Review 5/6 (1940): 37.

¹⁶ Castles ve Miller, Göçler Çağı.

¹⁷ Douglas S. Massey, et al., “Theories of International Migration: A Review and Appraisal”, Population and Development Review 19/3 (Sept. 1993): 431-466.

Türkiye’de Yaşayan Göçmenlerin Statüleri

Türkiye stratejik konumu, tarihi ve kültürel mirası ile birçok yabancıya ev sahipliği yapmaktadır. Ülkemize 2024 yılında ülkemize gelen ve giden yabancı sayısı 23 milyon 206 bin 579 kişidir. Her geçen gün artan yabancı birey gelişinin göç olayına yansıması ve gelen misafirlerin kalma eğilimli olmalarının artışı ile yeni göç sistemi ile ilgili yeni düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerde göçmenlerin Türkiye’deki kalış şekilleri hususunda yönetmelikler yayımlanmıştır.

Figür 2. Vatandaşlık Ülkesine Göre Türkiye’de Bulunan Yabancı Nüfus 2024.

Yabancıların Uyumuna Yönelik Türkiye’de Uygulanan Faaliyetler

Türkiye göç eden yabancılar için tarihinden gelen kültürel olgunluğu ile göçmenlere yönelik uyum politikaları ile toplumsal yapıya adapte etme çabaları gözlemlenmektedir. Türkiye’de yaşayan göçmenlerin uyumuna yönelik alınan önlemler mevcuttur. Göçmenlerin Türkiye’de eğitim, sağlık, sosyal alanlara adapte oluşları alınan önlemler sayesinde gerçekleşmiştir. Göçmenlerin ülkede kalabilmeleri için gerekli olan hukuksal boyut bilgilendirmeleri önemli bir faaliyettir. Göçmenlerin uyumlarının toplumsal yapıya dahil edilmesi önemli bir çıktı olacaktır. Böylelikle yasal kalış yasal kalış düzenlenebilecek, düzensiz göç akımlarının önüne set verilmiş olunacaktır. Göçmenlere yönelik uyum çalışmalarının belki de en önemlisi sağlık imkanlarına ulaşmalarının temin edilmesidir.

Göçmenlerin Toplumsal Uyum ve Yapıya Dahil Olma Yaklaşımı

Göçmenlerin ülke içi uyumunu sağlamak, konu insan olunca ve farklı farklı kültürleri temsil ettiklerinden dolayı onlara yönelik yapılan çalışmalar karmaşık süreci içermektedir. Bu nedenle ev sahibi topluluk ve kurumlarının; göçmenleri ağırlamak, onların ihtiyaçlarını karşılamak adına çalışma ve faaliyetler yürütmesi, çaba göstermesi önem arz etmektedir. Göçmenlerin kimlik ve benliklerinden vazgeçmeden bulundukları çevreye uyum sağlamaları gereklidir. Önemli olan yeterli düzeyde destek, motivasyon, yeni sosyal çevrenin kabulünü kendilerinde hissetsinler. Göçmenlere yönelik yapılması gereken hizmetlerin başarılı olabilmesi için;

1. Göçmenlerin ihtiyaç duyduğu desteği net olarak belirleyin.
2. Verilecek desteğin herkesin ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayın.
3. Uzun vadeli ve uygulanabilir hizmetler oluşturun.
4. Hep birlikte çalışma kültürünü yaygınlaştırın.
5. İnsanlar için çalışmakla kalmayın, insanlarla birlikte çalışın.
6. Yerel toplulukları sürece dâhil edin ve gönüllülüğü destekleyin.

7. Kapsamlı uyum ve kapsayıcılık desteği için çalışın.

Göçmenlerin İhtiyaç Duyduğu Desteği Net Bir Şekilde Belirleyin

Göçmenlerin kendilerine özgü bilgi ve yeteneklerini ölçümleyerek ön plana çıkaracak eylem planlamalarını yapmak gereklidir. Uyum sağlamanın en önemli amaçlarından biri de göçmenlerin karşılaştıkları zorluklara cevap verebilecek kabiliyet ve donanımına maksimum fayda ile sağlama olmalıdır. Hizmet sağlayıcılar ve yerel makamlar, göçmenlerin gerçekleştirilen programlara ve hizmetlere başarılı bir şekilde katılımını teşvik etmelidirler.

Destekleri Göçmenlerin İhtiyaçlarını Karşılmasına Göre Planlayın

Göçmenlerin desteğe erişimde eşitlik, hizmet sunumunun tüm aşamalarında çok önemlidir. Hizmetlerin verimli bir şekilde ilerleyebilmesi, ihtiyaçların karşılanabilme kapasitesinin artırılması için ülkenin konu hususunda kaynak ayırması ve teminine gitmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu amaçla, uyum ve topluma dâhil etme noktasında bu alanda kaynak ve uzmanlık gerektiren çalışmalara yönelmek gerekecektir. Desteğin ihtiyaç sahiplerine yönelik sağlamanın yararları;

1. Hassas gruplara yönelik verilen desteğin entegrasyonu ve uyumlarının sağlanmasına özen gösterilir.
2. Göçmenlerin bulundukları ülkede iş gücü piyasasına erişimleri daha iyi düzeydedir.
3. Yapılacak yardım ve hizmetlerin göçmenlerin ihtiyaçlarına uyumunun sağlanması.
4. Göçmenlerin varlığına yönelik stratejisi oluşturulur.
5. Göçmen gruplarına yönelik yapısal engeller, ayrımcılık ve kalıp yargılar aşılır.
6. Göçmenlerin toplumsal olarak dışlanması ve ötekileştirilmesi önlenir.
7. Göçmenler güven ve güçlenme duygusunu yeniden kazanır.

Uzun Vadeli Hizmetler Oluşturun

Göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar, bulundukları lokasyonda görev yapan yetkili kamu, yerel yönetim ve STK'lar vd. karşılanmalıdır. Uyum hizmetleri, göçmenlerin ihtiyaçlarına yanıt vermelidir. Uyum önlemleri, göçmenlere yönelik zorluklara müdahale edilmesi için koordine edilmeli ve uyarlanmalıdır. Göçmenlerin becerileri, nitelikleri ve değerleri etkin bir şekilde tespit edilir. Mahallelerde, yerel kurumlarda ve ev sahibi topluluklarda sosyokültürel ayrışma önlenir. Göçmenlerin eğitim, barınma, sağlık ve istihdama daha iyi ve daha düzenli erişimi sağlanır. Yeni gelen ve yerleşik nüfus arasındaki düzenli etkileşim sağlanır.

Yerel Toplulukları Dâhil Etmek ve Gönüllülüğü Desteklemek

Ülkede var olan göçmenlerin gelişi ile ortaya çıkan belirsizliğin söz konusu kişilerin toplumsal yapıya uyumlarının hangi ölçütte gerçekleşeceğini çözümlmek gereklidir. Uyum sağlayabilmeleri için yerel de halkın desteğini almak şarttır. Konu ile görevli olan yetkililerin göçmenlerin uyum süreçlerinde ev sahibi toplumun katkılarını olumlu yönde evrilmesine katkı sağlamaları gereklidir. Burada temel amaç yabancı düşmanlığının olmadığı bir ortamı oluşturabilme kabiliyetidir. Bu noktada yapılan tüm çalışmalarda gönüllülük esası ile birliktelik kurmak ve her iki kesimin birlikte çalışabilme kültürünü oluşturabilmesi sonun çözümüne katkı sağlayacaktır. Gönüllü faaliyetler, göçmenlerin topluma uyumlarını kolaylaştıracaktır. Bu tür girişimler, toplumun her yönü ile ekonomik ve kültürel uyumu güçlendirmesine yardımcı olacaktır.

Düzenli ve Düzensiz Göçmenler

Türkiye'ye 2024'ün son ayında ikamet izinli gelen yabancı uyrukluların sayısı 2025'in ocak ayında 9 bin 320 artarak 1 milyon 65 bin 902 olmuştur. Bu ay içinde gelen göçmenler arasında Türkmenistan (%11,1), Rusya (%7,7) ve Azerbaycan (%7,6) sırasıyla en fazla ikamet izni alan uyruklar olmayı

sürdürmüştür. Türkmenlerin ikamet izinlerinde yüzde 2,2 ve Azerbaycanlıların izinlerinde yüzde 5,3 artış olurken, Rusların izinlerinde yüzde 0,8 düşüş gözlenmiştir.

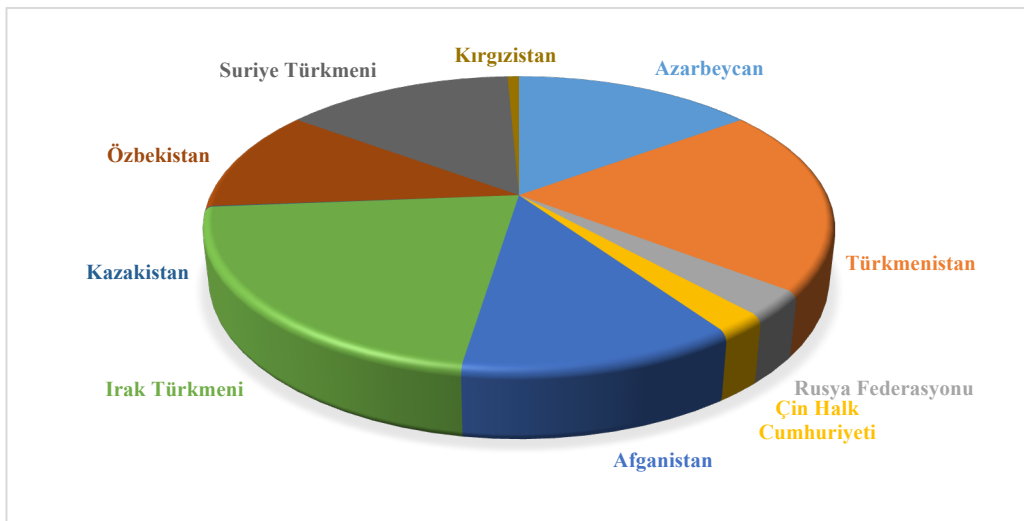
Türkiye'ye gelen düzensiz göç ve insan ticaretine bakıldığında; 2025 ocak ayında 12 bin 756 düzensiz göçmen tespit edilmiştir. Bu göçmenlerin 4.829'u Afganistan (%38,5), 1.729'u Suriye (%13,8) ve 1.003'ü Mısır (%) uyrukludur.

2025 Ocak ayı içerisinde 937 göçmen kaçakçılığı vakası kayda geçmiştir. Geçici Koruma statüsü ile yaşayanlar 2025 Ocak ayı boyunca Türkiye'de Suriyeli sayısı yüzde 1,7 azalarak 2 milyon 863 bin 472 olmuştur.

2025 yılının ocak ayına dair Türkiye'deki göç hareketleri incelendiğinde, ikamet izni sayılarında geçen ay başlayan artışın devam ettiği, bu artışın en çok sayıda ikamet izinli yabancıyı barındıran iller olan İstanbul, Antalya ve Ankara'ya da yansıdığı görülmüştür. Ruslara verilen ikamet izinlerinde düşüş olurken Türkmenlere ve Azerbaycanlılara verilen ikamet izinlerinde artış olmuştur. İkamet türü açısından ise kısa dönem ikamet izinleri düşmüş, öğrenci ve aile ikamet izinleri artmıştır. Tespit edilen düzensiz göçmenlerin içinde en büyük orana sahip olan ülke vatandaşı Afganistan ve Suriye'dir. Sonrasında Türkmenistan yerine Mısır almıştır. Geçen ay rekor sayıya ulaşan insan ticareti mağduru vakası bu ay daha az sayıdadır.

Son yıllarda söz konusu göçmen grupları ile ilgili bilimsel ve güncel birçok araştırma yazınsalları olmasına rağmen yerel düzeyde yapılan araştırma sayısı azdır. Bu noktadaki eksikliği gözlemlediğimiz için araştırma makalemizi Sakarya ili üzerine yoğunlaşarak hazırladık. Bu noktada Sakarya'da yerel halk ve göçmenler üzerine inceleme yaptıktan sonra konunun yerel yönetimleri ilgilendiren boyutlarıyla bütüncül yaklaşım ile ele aldık. Araştırmanın bu bölümünün amacı düzenli ve düzensiz göçmenler ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilere dayanarak Sakarya'ya yönelik düzensiz göçün dinamiklerini ve yarattığı sonuçları ortaya koymaktır.

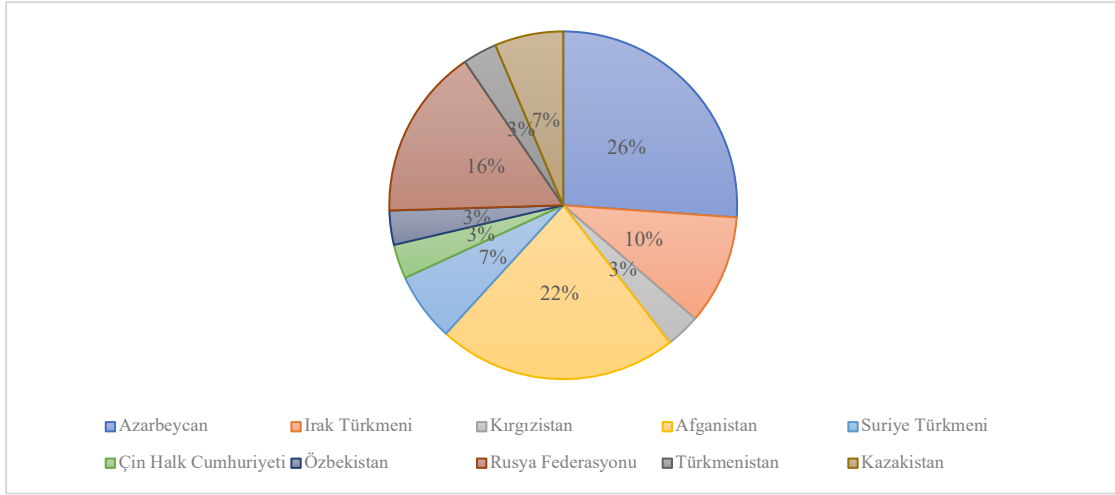
Yapılan görüşmeler neticesinde Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin çoğunun kimliksiz ve pasaportsuz yaşayan ve kayıtsız çalışmak zorunda olan göçmenler oldukları ve zor durumda yaşam mücadelesi verdiklerini gözlemledik. Göçmenlerin temel söylemi kendi ülkelerinde yaşanan yoksulluk ve belirsizliklerin göçe neden olduğu şeklindedir. Düzensiz göçmenler genellikle tekstil, ayakkabı, kemer ve çanta atölyelerinde çalışmaktadır. Türki Cumhuriyetlerden gelen göçmenler ise genellikle bakım ve ev de temizlik işlerinden çalışmaktadırlar.

Figür 3. İkamet izni ile Türkiye'de bulunan Türki göçmenler.

Birçok düzensiz göçmen gibi Türki Cumhuriyetlerinden gelen göçmenler de Türkiye'ye ekonomik sebeplerden dolayı gelmektedir. Türkmen ve Özbekistanlı göçmenlerin genellikle benzer sektörlerde

çalıştıkları görülmektedir. Türkiye Cumhuriyetlerinden gelen göçmenlere genel olarak bakıldığında kendi aralarında iyi bir örgütlenmenin mevcut olduğu söylenebilir. Avrasya Türk Dernekleri Konfederasyonu'na bağlı 15 adet dernek bulunmaktadır ve bunların her biri göçmenler tarafından kurulan derneklerdir. İçlerinde Özbekistan, Uygur, Kazak, Gagavuz, Irak, Suriye ve Afganistan'dan gelen Türkmen ve Özbek grupların oluşturduğu bu konfederasyona bağlı dernekler bulunmaktadır. Dernekler, Türkiye'ye çeşitli sebeplerle göç eden göçmenlerin ve mültecilerin sağlık, oturma izni, çalışma izni, eğitim gibi sorunlarıyla ilgilenmektedir. Afganistanlı göçmenlerin Türkiye'deki göç tecrübeleri, Afganistan'daki sosyoekonomik statüleri ile yakından ilişkilidir.

Figür 4. Türkiye'ye düzensiz yollardan girişler.

Türkiye'de ikamet izni alarak gelen 85.000 civarında Afganistanlı göçmen bulunmaktadır ve yasal statü bakımından en ağırlıklı olan da bu gruptur. Emek piyasasında sömürülen, az gelir elde edip bu gelirle hem ailelerine para gönderip hem de kendi hayatlarını idame ettirmeye çalışan düzensiz göçmenlerin, masraflarını kısmak amacıyla kalabalık evlerde yaşadıkları raporlanmıştır. Sağlık hizmetlerinden faydalanma açısından oturma izni olan düzenli göçmenlerin durumunun düzensiz göçmenlerin durumundan farklı olduğu görülmektedir. Kayıtlı göçmenler resmî olarak oturma ve çalışma iznine sahip olduklarından dolayı yabancı kimlik numaraları ile sağlık hizmeti alabilmektedirler. Ancak bu durum düzenli Afganistanlı göçmenlerin Türklerle eşit bir şekilde sağlık hizmetlerinden faydalanabildiği şeklinde de okunmamalıdır. Düzensiz Afganistanlı göçmenlerin sosyal ilişkileri ve mekân deneyimleri incelendiğinde en yoğun sosyal bağlantılarının, diğer göçmen gruplarında olduğu gibi kendi topluluk üyeleri arasında olduğu görülmektedir.

Sakarya'da Göçmenlere Yönelik Yapılan Hizmetler

Sakarya'da Göçmenlerin Yasal Statüleri ve Sayıları

“Sakarya ilinde Şubat 2024 verilerine göre; ikamet izni olan göçmen sayısı 8.424 kişi, koruma izni olan göçmen sayısı 11.235 kişi, geçici koruması olan göçmen sayısı 15.824 kişidir”¹⁸. Göçmenlerin sayısal ve değişken yapıları göç ettikleri ülkedeki sosyo kültürel ve ekonomik koşullara çoğunlukla uyum sağlamamaktadır.

Türkiye ekonomisinin merkezi olarak kabul edilen Marmara Bölgesinde yer alması, sanayi ve ticaretin yoğun bir şekilde yapılıyor olması göçü çeken önemli etkenlerden birisidir. Sakarya'da yaşayan göçmenlerin profili çeşitlilik arz eder.

¹⁸ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yönetmelik, 2022.

Yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik hizmet sunumu bilindiği gibi “5393 sayılı Belediye Kanunu’nun hemşerilik hukukunu düzenleyen 13ncü maddesi” çerçevesinde gerçekleşiyor. Yerel yönetimler göçmenlerin il, ilçe ve mahalle sayılarına erişimi bulunmamaktadır. Bu nedenle göçmenler ile ilgili planlama ve hizmet sunumunu güçleşmektedir. Örnek olarak imar mevzuatında resmi kayıtlı nüfusun temel alınması öngörülmektedir.

Belediye Kanunu’nda göçmenlere yönelik hizmet edimine dair bir düzenleme bulunmadığı için, ilçe ve büyükşehir belediyeleri göçmenlerin sayısı, köken ülkeleri, yaş dağılımları, cinsiyet dağılımları, yasal statüleri ve ihtiyaçlarına yönelik veri toplayabilecek personele ve mali kaynaklara da sahip değildir. Belediyelerin hem hizmetlerin planlanması hem de personel istihdamı açısından kaynak yetersizliği sorun oluşturmaktadır.

Göçmenlere yönelik yapılan hizmet ediminde, personel istihdamında da belediyeler sorun yaşamaktadır. Önemli bir konu, göçmenlerle iletişim kurabilecek veya hizmet sunabilecek dilleri bilen personel sayısının az olmasıdır. Yerelde göçmenlere ve mültecilere yapılması planlanan hizmet edimi için gerekli olan kaynak gereksinimini, ‘uluslararası destek fonları, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları’ arasındaki iş birliklerinden elde edilir. Sakarya’da ilçe belediyelerinin Suriyeli mültecilere yönelik oluşturdukları hizmetlerin temelinde kendi çabalarının ön planda olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

Göçmenlerin Yaşadıkları Sorunlara Çözüm Önerileri

Göçmenlerin kamusal alanlara hizmetlere erişimini kolaylaştırmak ve basitleştirmek adına birçok yeni düzenleme ve yönetmelikler yapılmıştır. Türkiye’de göçmenlerin kamu hizmetlerine erişimi ve temel haklarını kullanabilmeleri için yasal statüleri ön planda değerlendirilmektedir. Göçmenler için uluslararası normlara göre kabul edilebilir tüm haklardan yararlanması sağlanmalıdır. Göçmenlerin temel sağlık hizmetleri, eğitim, seyahat vd hak ve kamu hizmetlerinden faydalanmaları için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Toplumla birlikte yaşama uyumunun sağlanması bireylerin tümü için barışçıl yaşam edinimine katkı sağlayıcı olacaktır.

- a- Göçmenlerin statülerine bakılmaksızın sağlık ve eğitim hizmetlerine erişebilmeleri sağlanmalıdır.
- b- Yasama ve yargılanma durumunda uluslararası normlara göre yereldeki yasal ölçütle birleştirilerek yargılanmaları, avukat hizmetlerinden faydalandırılmaları gereklidir.
- c- Göçmenlere yönelik yapılan belediye yardımları ve organizasyonlarından yararlanmalarının sağlanması gereklidir.
- d- Belediyeler, göçmenlerin kurdukları ve onları temsile yetkin gruplar ile sürekli temas içinde bulunmalıdır. Böylelikle bölgelerinde yaşayan göçmenlerin tümüne ulaşmada sıkıntı çekmeyecek, yapacağı hizmetin verimli ve doğru şekilde ulaşması sağlanmış olacaktır.

Yerel yönetimlerin göçmenler hususunda pozitif çalışmalara yön verebilmeleri ve hizmet sağlayabilmeleri için var olan yasal düzenlenmelerde değişikliklerin varlığı aşîkârdır. Göçmenlere yapılacak hizmet sunumlarını yerel yönetimlerin sorumluluklarına bırakmak gerekmektedir. Göçmenlerin yerelde diğer vatandaşlara sunuluna tüm hizmetlere erişiminde belediyelerin aktif rol alması temel zorunluluktur.

Göçmenlerin genel sağlık hizmetlerine ulaşımının kolaylaştırılması adına çalışmaları belediyeler yürütebilirler. Ayrıca göçmen çocuklarının eğitime katılımlarını da organize edebilirler. Tüm bu hizmetlerin yapılabilmesi adına belediyeleri ek bütçe tanımlanmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının faydalanabildiği, başvurabildiği uluslararası destek veren kuruluşlardan gelen kaynaklara yerel yönetimlerin daha kolay erişebilmesi sağlanmalıdır.

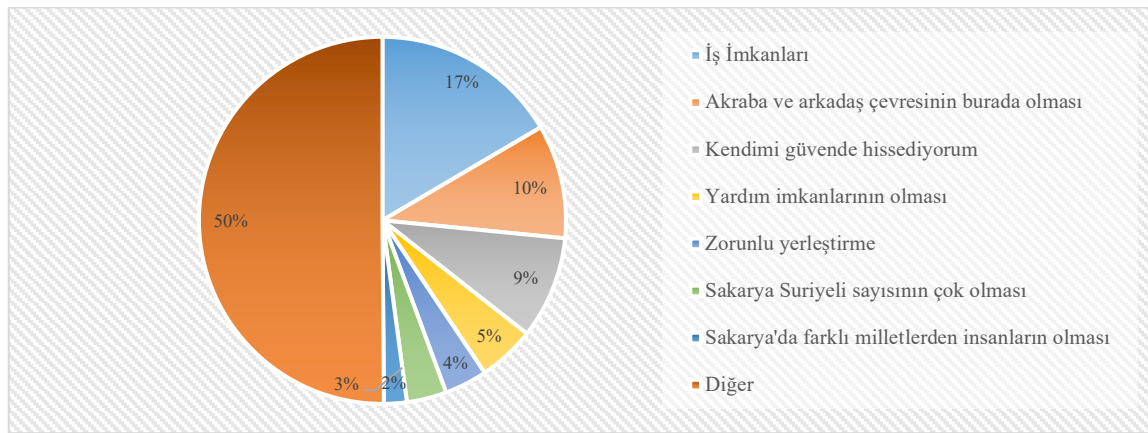
Yerel yönetimlerin göçmenlerin yaşadıkları şehirde daha hizmet alabilmelerinin sağlanabilmesi için onlara ait tam ve güncel verilerin, istatistikleri tutması gerekliliği vardır. Bu bağlamda ‘Göç İdaresi Başkanlığı ve diğer ilgili kamu kurumların göçmenlerin sayılarını, köken ülke / cinsiyet / yaş gibi bilgilerini düzenli aralıklarla, yerel yönetimlerle ve kamuyla paylaşmalıdır’. Yerel yönetimler hizmet sunumunda bütün hemşerileri için erişilebilir ve (yerli halkı, göçmenleri, mültecileri, kadınları, çocukları, yaşlıları, engellileri) kapsayıcı hizmet anlayışını benimsemelidir.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi şehrin bütününe kapsayan çalışmalar yapmaktadır. Göçmenlerin adaptasyon sürecini hızlandırıcı çeşitli aktivite ve yaşamsal toplu alanlar oluşturmaktadır. Bunlardan bazıları mahalle evleri, kreşler, kadın danışma merkezleri, mesleki eğitimlerin verildiği merkezlerdir. Çocuklara yönelik uyum çalışanları ve etkinliklerin artırılması hedeflenmiştir. Belediye bünyesinde göçmenlerle diyaloga girecek dil bilen personel istihdamı yapmıştır. Ayrıca mesleki edinim merkezi oluşturarak, göçmenlere yönelik Türkçe dil kurslarını yaygınlaştırmıştır. Kent konseylerine göçmenlerin katılımı sağlanarak şehir temsilinde yetkin olmaları sağlanmıştır. Göçmenler ile yerel halkın iletişim kurmalarına olanak sağlayacak yaşam alanları kurarak, birlikte barışçıl bir şekilde yaşama kültürünü geliştirmiştir.

Sakarya İli Genelinde Göçmenlerin Durumu

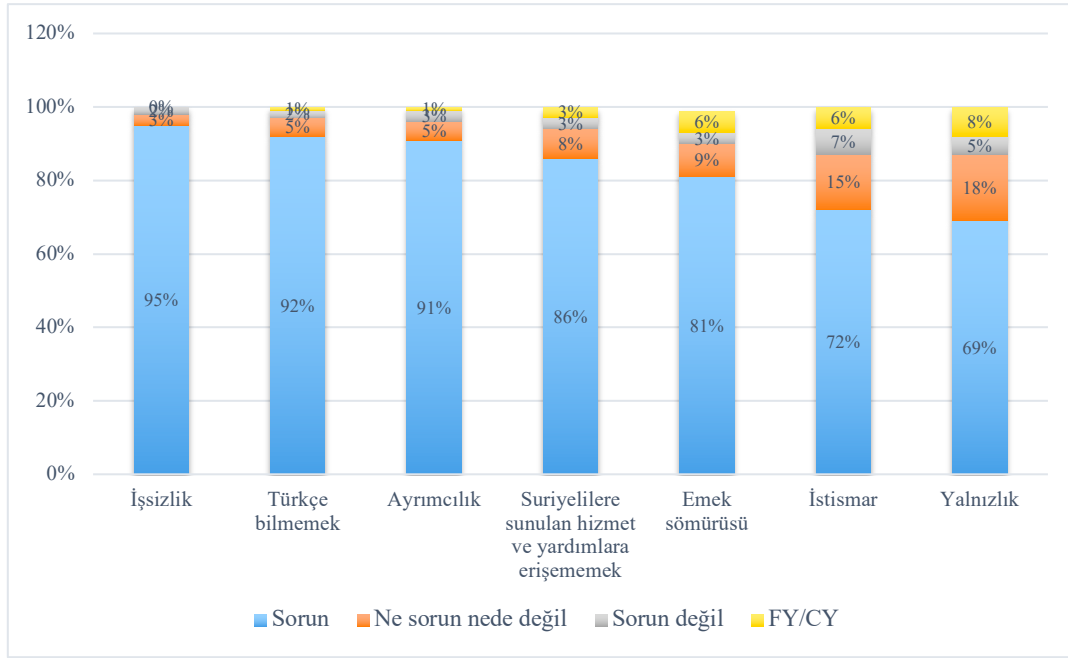
Bu bölümde Sakarya ilinde yaşayan göçmenler üzerinde bilgiler verilecektir. Göçmenler göç ettikleri ülkelerde çeşitli zorluklar ile karşılaşabilmektedirler. Bu zorluklar; yaşamsal öğelerini karşılayabilecek konut bulma, sağlık erişimi, gıda temini, eğitim gibi sorunlardır. Göçmenlerin bulundukları ortamda kendilerine yönelik yapılan yardımlara ulaşma ve yetersiz destek alma durumları da dezavantaj yaratıcı unsurlardır. Bu sebeptendir ki bu grupları biz kırılgan gruplar olarak nitelendirebiliriz. İlimizde yaşayan göçmenlere yönelik yapılan hizmet sunumları ve göçmenlerin uyumuna yönelik yapılan çalışmalar başarılı bir seyir izlemektedir. Bu noktada yaptığımız araştırmanın beklide en önemli hedefi olan ilimizde yaşayan göçmenlerin iyi olma hallerini ölçümleyebilmektir. Araştırmanın yöntem analizine baktığımız da elde ettiğimiz çıktılar şu şekildedir.

Fig. 5’te görüldüğü gibi, göçmenlere Sakarya’ya tercih etmelerinin onlara göre en önemli sebebi sorulduğunda, sırasıyla %66 oranı ile iş imkânları, %40 ile aile ve arkadaş çevresinin Sakarya’yı tercih etmeleri, %36 ile de kendini güvende hissetme cevapları alınmıştır. Dolayısıyla Sakarya’ya yerleşme sebeplerinde iş imkânları, sosyal bağlar ve güvenlik hissi hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

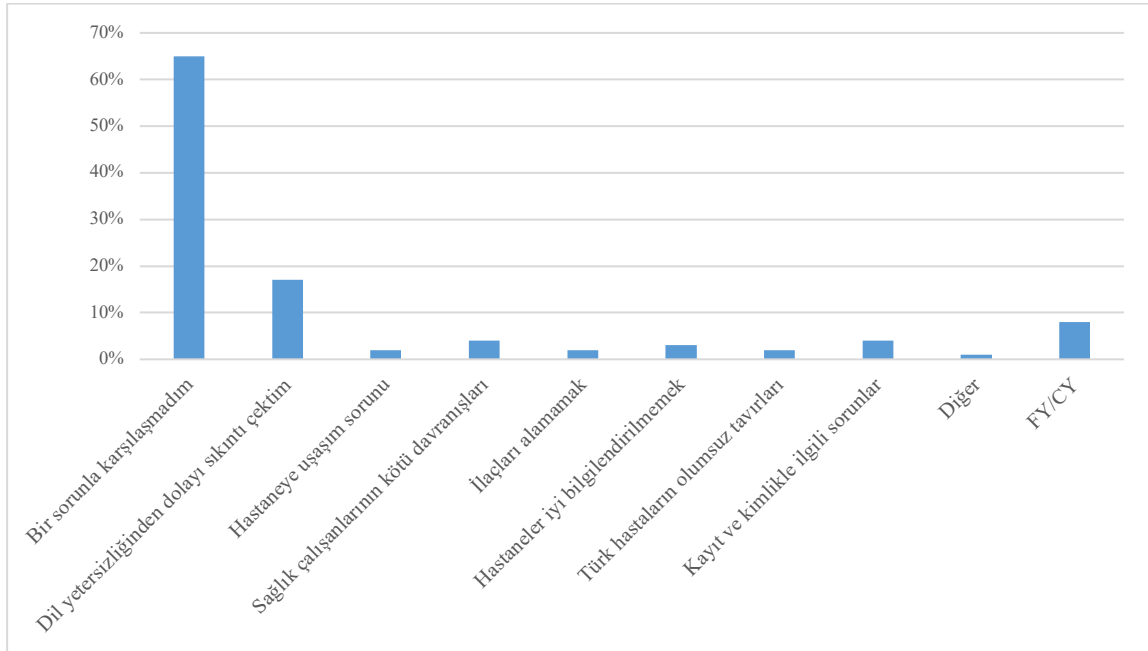
Figür 5. Sakarya’ya Gelmenizdeki En Önemli Neden Nedir?

Fig. 6’da görüldüğü gibi göçmenlerin ilimizde karşılaştıkları sorunlar işsizlik ve Türkçeyi rahat konuşamamak, kendilerine yönelik yapılan hizmet ve yardımlara %86 oranla erişememek olarak dile getirmişlerdir. Katılımcıların %69’u da yalnızlık seçeneğini işaretlemiştir.

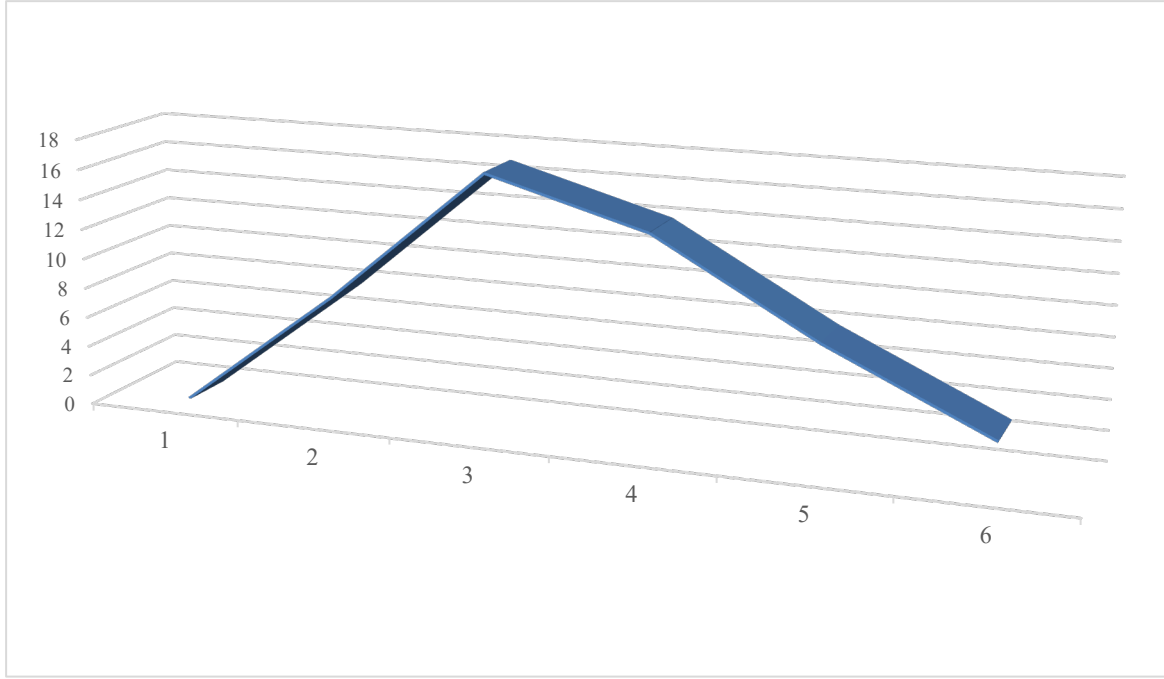
Figür 6. Günlük Hayatınızda Hangileri Sizi Daha Çok Zorlamaktadır?

Göçmen ve mültecilerin genel olarak Sakarya ilinin güvenli bir yer olduğunu yaşadıkları muhitte güvende yaşadıklarını %82 oran ile (“Oldukça güvende hissediyorum” + “Güvende hissediyorum”) cevaplarını vermiştir. Sağlık alanını kullanımlarında göçmenlerin %43’ü son bir ay içinde, %33’ü ise son 2-6 ay içinde gittiklerini ifade etmişlerdir. Fig. 7’de göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunlar sorulduğunda ise katılımcıların %65’i bir sorunla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

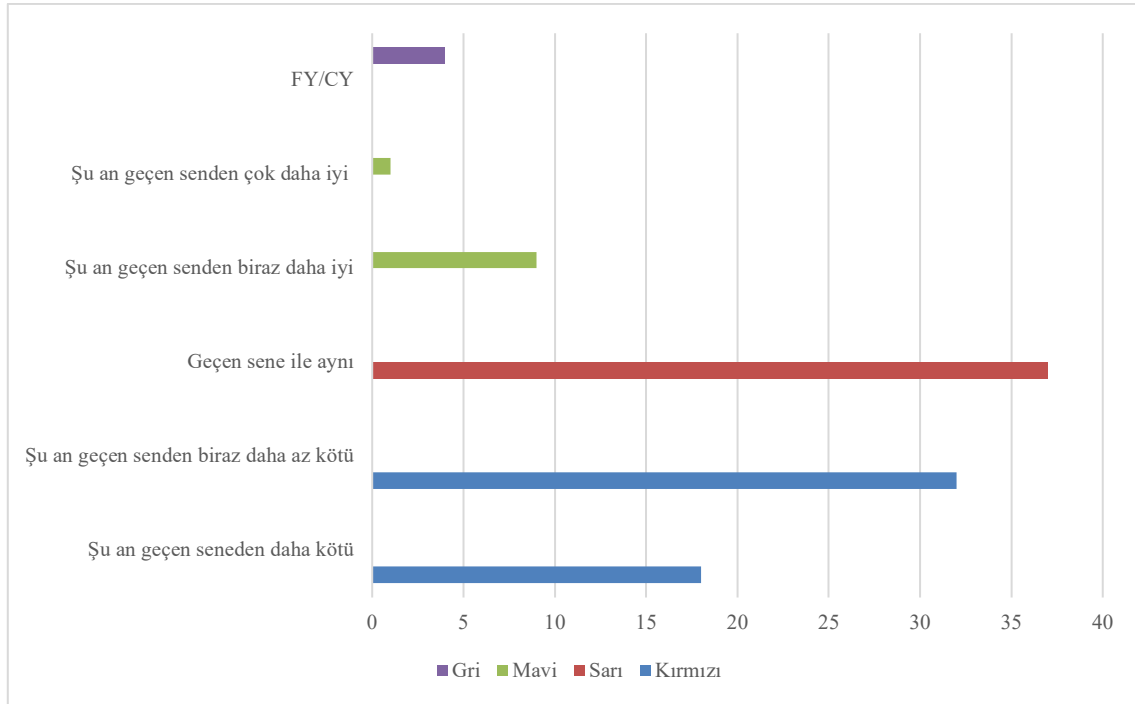
Figür 7. Sağlık Hizmetlerinde Erişim Sıkıntıları ve Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?

Sakarya’da göçmenler büyük daireleri tercih etmektedirler. Suriyeli hane büyüklüğü oranı 5,11’dir. Bu oran T.C. vatandaşı haneler için bu oran 3,35’tir. Sakarya ortalaması ise 3,94’tür. Fig. 8’de görüldüğü gibi göçmen ailelerinde nüfus ortalama 4 ile 6 kişidir. Bu verilere göre 3-4 kişiden oluşan hanelerin %64,2’si 3 odalı konutlarda barınmaktadır.

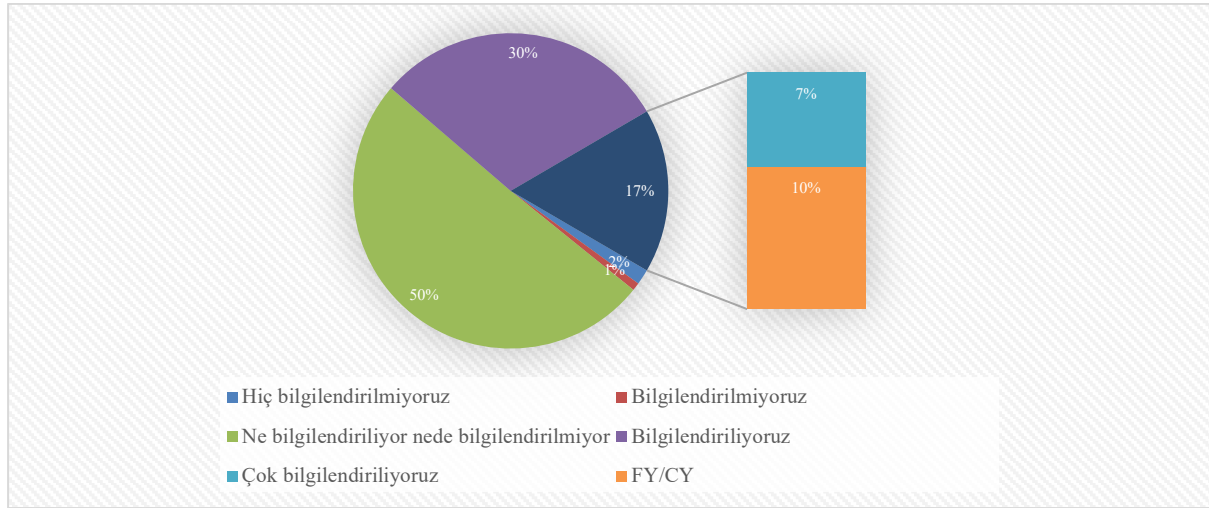
Figür 8. Göçmenlerin hane halkı büyüklükleri.

Fig. 9’da göçmenlerin ekonomik açıdan son 1 yıl içindeki problemlerinin ölçümlemesi yapılmıştır. Türkiye’deki ekonomik sıkıntıların onları ne derece etkilediği tespiti anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre göçmenlerin ekonomik halleri stabil orta düzeyde seyretmektedir.

Figür 9. Geçen Sene İşle Kıyaslandığında Maddi Durumunuzda Ne Gibi Değişiklikler Oldu?

Fig. 10’da göçmen ve mültecilerin hakları ve alabilecekleri hizmetler hakkında hangi ne ölçüde bilgilendirildiklerini göstermektedir. Elde edilen verilere göre katılımcıların %47’si hiç bilgilendirilmediklerini, %24’ü ise bilgilendirilmediklerini beyan etmiştir. Bu iki değer toplandığında katılımcıların %71’inin Türkiye’de hakları ve alabilecekleri hizmetler ile ilgili bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Bu durum bilgi elde edememenin, sahip oldukları haklara ulaşmada önemli bir engel oluşturduğu şeklinde okunabilir.

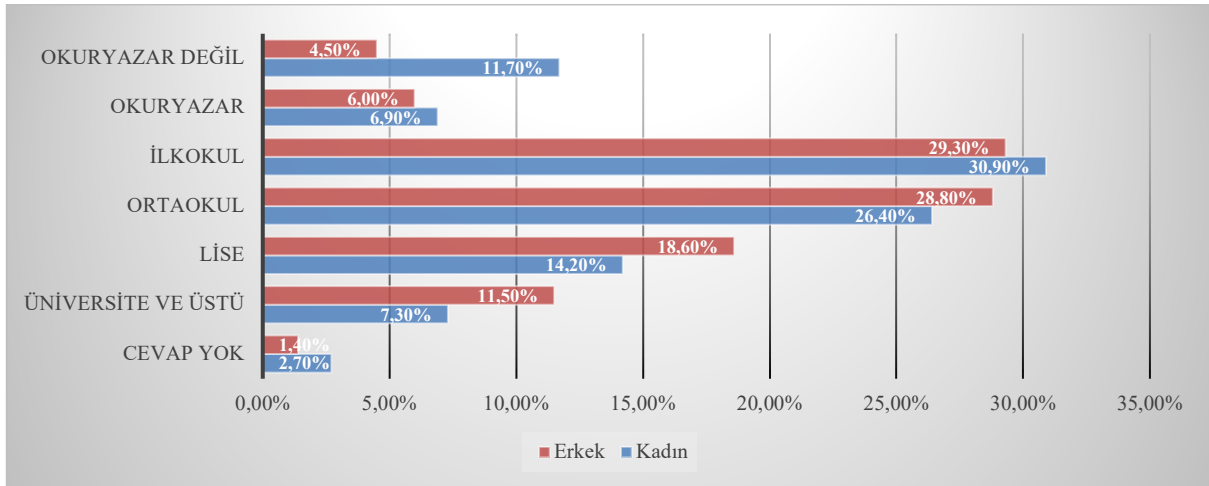
Figür 10. Türkiye’de Haklarınız veya Alabileceğiniz Hizmetler Konusunda Bilgilendirildiğinizi Düşünüyor musunuz?

Göçmenler arasında Türkçe bilmeyene ve vatandaşlık talebinde bulunmayanlar genellikle kendilerine sunulan imkân ve hizmetlerden bilgi alamadıklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca kadınlarda bu konuda sıkıntılı olduklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca Türkiye’de bulunma süre az olan, sürekli giriş ve çıkış yapan göçmenler ile eğitim seviyesi düşük olan göçmenlerinde alabilecekleri hizmetler hususunda sıkıntılı olduklarını dile getirebiliriz. Türkiye’de 5-17 yaş aralığındaki göçmen öğrencilerde artış görülmektedir. 2023 yılı itibari ile bu oran 29,40’a ulaşmıştır.

	‘Okul Öncesi’	‘İlkokul’	‘Ortaokul’	‘Lise’
Kız Öğrenci Sayısı	16.964	164.816	109.875	45.161
Erkek Öğrenci Sayısı	17.754	174.725	113.307	42.317
Okullaşma Oranı	%30,77	%88,80	%70,13	%32,55

Figür 11. Göçmenlerin Türkiye’deki Okullaşma Durumu.

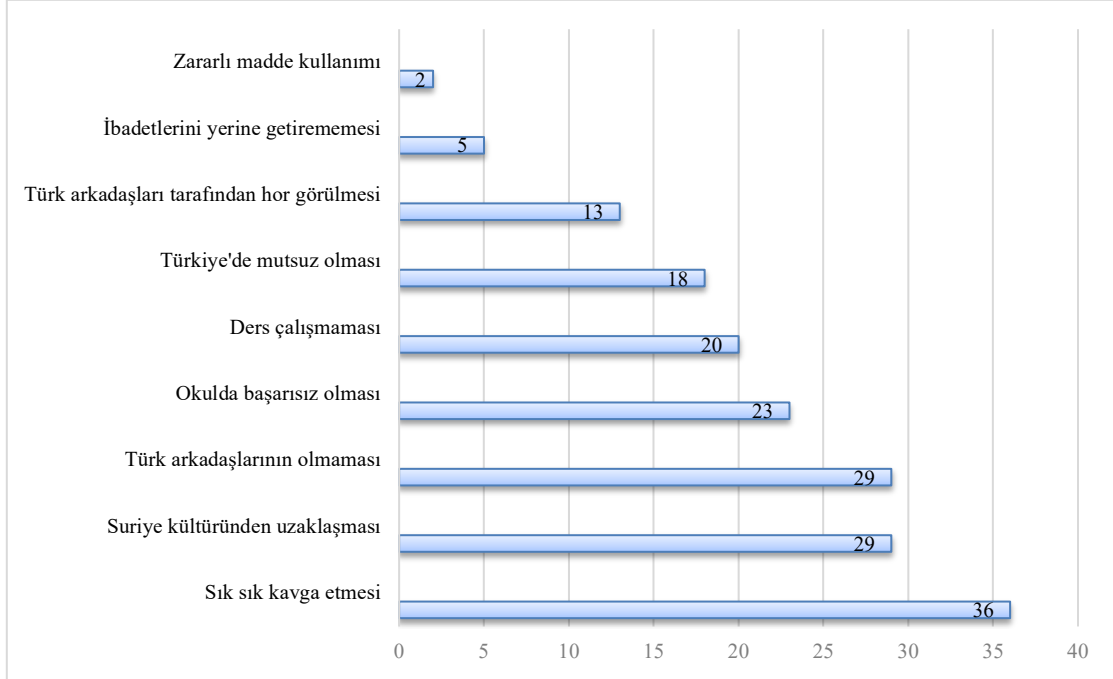
Ankete elde edilen eğitim skalasında kız ve erkek öğrencilerin okula gidebilme oranları tespit edilmiştir. Buna göre eğitim seviyesi düşük olan göçmenlerin oransalı ile lise seviyesindeki oran arasında önemli fark olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Türkiye’deki göçmenlerin eğitim durumu iyidir diyebiliriz.

Figür 12. Göçmen Katılımcıların Eğitim Seviyeleri.

Göçmen Çocuk ve Gençlerin Yaşadıkları Sorunlar

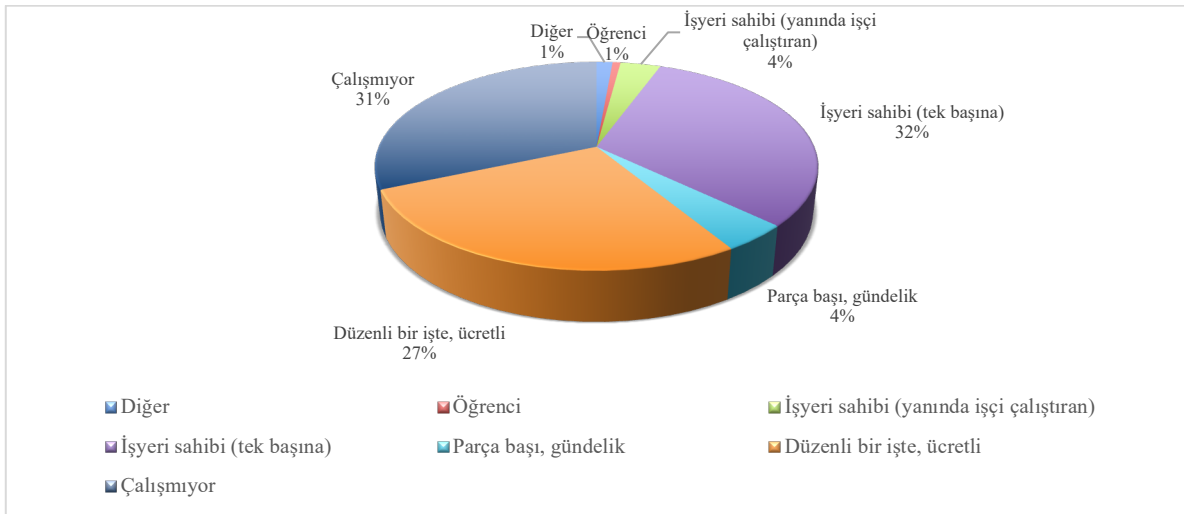
Göçmen çocuklara bakıldığında birçoğunun Türkiye’de dünyaya geldiklerini ve burada büyüdüklerini söyleyebiliriz. Burada eğitimlerini sürdüren bu çocuklar ve gençlerin zamanla ailelerindeki büyük bireyler ile iletişim yönüyle sıkıntılara maruz kaldıklarını belirtilir. Bunun temel nedeni kültürel farklılaşma ve kuşak farkı olarak betimleme yapabiliriz. Ankette yetişkinlere çocuklar ve gençler ile yaşadıkları en büyük sorunların neler olduğu sorulduğunda (Fig. 13), genel olarak iletişim ve uyum sorununun olduğunu belirlemektedirler.

Figür 13. Gençlik Çağındaki Çocukları ile Yaşadığı Temel Sorunlar.

Göçmenlerin Türkiye’de İşgücüne Katılımları

Göçmenlerin Türkiye’de işgücüne katılımlarının yüksek olduğunu belirtebiliriz. Fig. 14’te görülebildiği üzere %53 göçmenin çalışma hayatına katıldığını göstermektedir. Genellikle gündelik işlerde çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Göçmenler arasında işyeri sahibi olanların oranı ise %8’dir¹⁹.

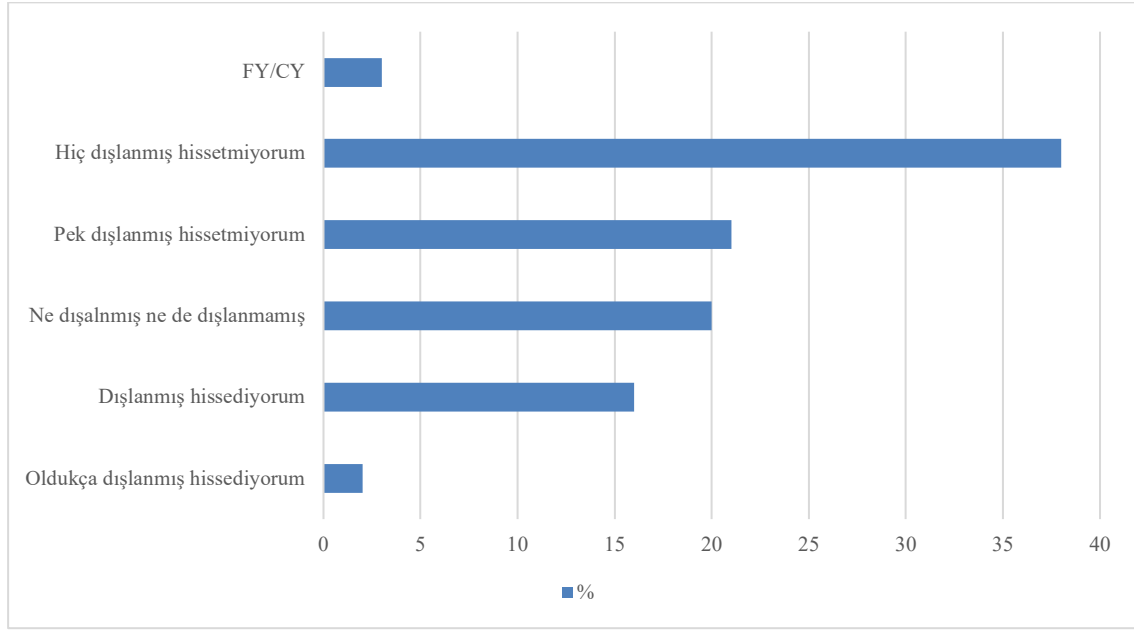

Figür 14. İş Gücüne Katılım İstatistikleri.

¹⁹ TÜİK, Göç İstatistikleri, 2020.

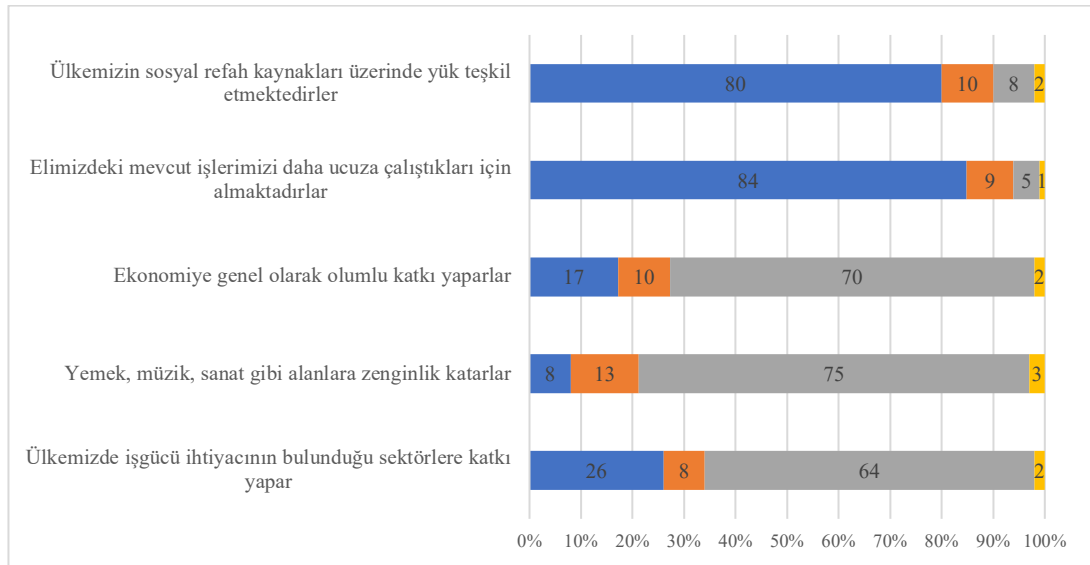
Ayrımcılık

“Ülkeler arası göç yolculuğunda toplumsal süreçlerin yeniden şekillenmesinde yeni kavramlar oluşturur. Göçmenlerin genel olarak karşılaştıkları temel sorun önyargı ve ayrımcılıktır. Bu ayrımcılık ve bencilik ülkedeki göçmen çeşitliliği ve uyumuna, izlenen politika ve verilen haklara kadar birçok süreci içine alır”²⁰. Toplumlarda önyargı ve ayrımcılık dürtüsünün incelenmesinde önemli olan göçmenlere olan bakış açısının hangi yöne doğru evirildiği, elde edilen hakların kullanım tematiği, güven ortamının toplumda her kesimi kapsamasının sağlanmasıdır. Fig. 15’de görüldüğü gibi göçmenlerin Türkiye’de kendilerini dışlanmış olarak hissetmediklerini beyan etmişlerdir.

Figür 15. Türkiye’de kendinizi ne derece dışlanmış hissediyorsunuz?

Genel olarak göçmenlerin ülkemiz kaynakları üzerinde yük olduklarını düşünmektedirler. En büyük korkuları ise işsiz kalabilecekleri düşüncesidir.

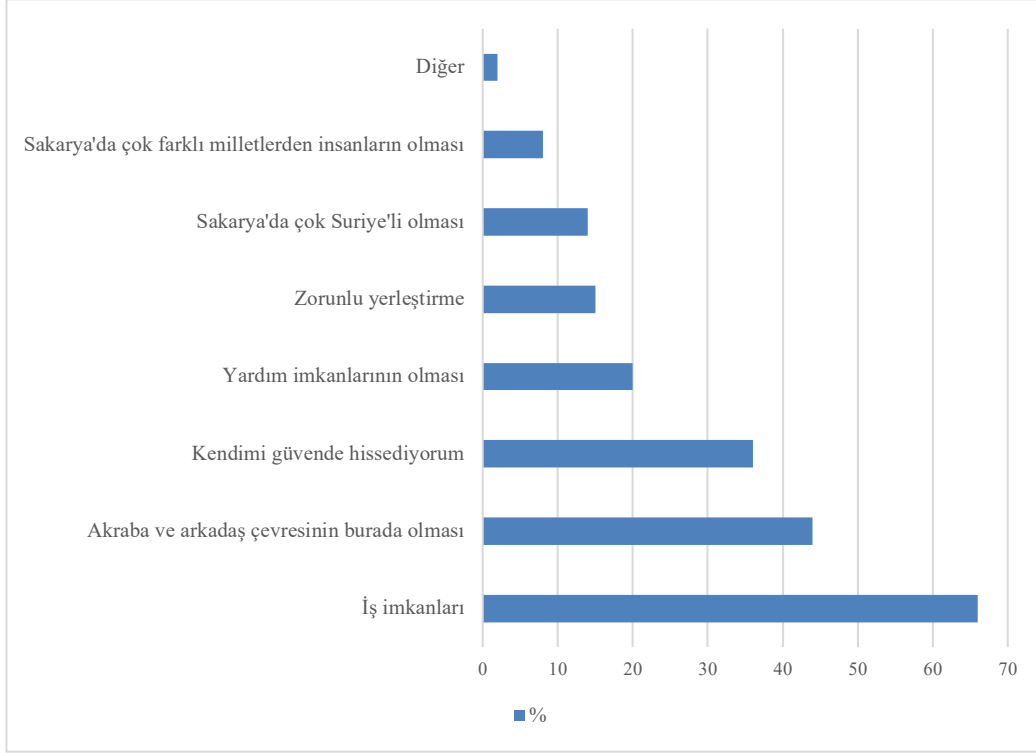

Figür 16. Göçmenlerin topluma katkı yapabileceği alanlar hususunda soruda belirtilen görüşlere ne ölçüde katılıyorsunuz?

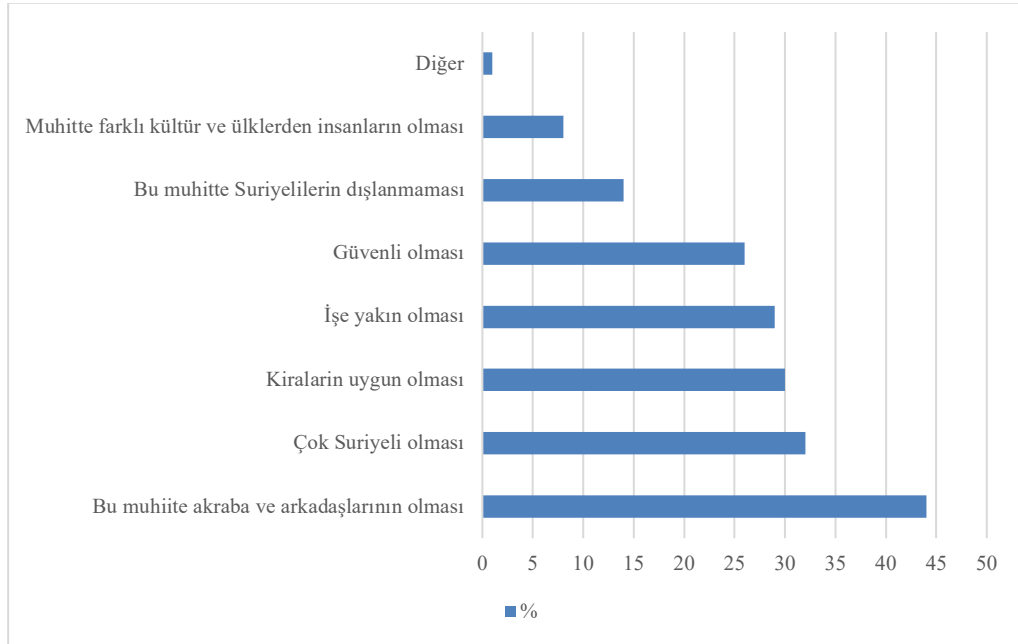
²⁰ Castles ve Miller, Göçler Çağı.

Göçmenlerin Mekân Deneyimleri

Göçmenler ile ilgili mekânsal yerleşim alanları yaşayacakları muhite göre değişkenlik arz etmektedir. Mekân kavramı üzerine çalışmalar yapan birçok sosyal bilimci vardır. Mekân inşalar açısından düşünüldüğünde yaşadığı her anı anlatan bir bütündür şeklinde tanımlayabiliriz.

Figür 17. Sakarya'ya gelmenizdeki en önemli sebep nedir?

Figür 18. Oturduğunuz muhiti seçme nedeniniz nedir?

Ev ve işyerlerinin kiralanmasında temel arayış ucuz olmasıdır. İşyerine yakınlık da önemli bir kriterdir. Kültürel açıdan yabancılık çekmeyecekleri alanları tercih etmektedirler. Göç edilen yerlere

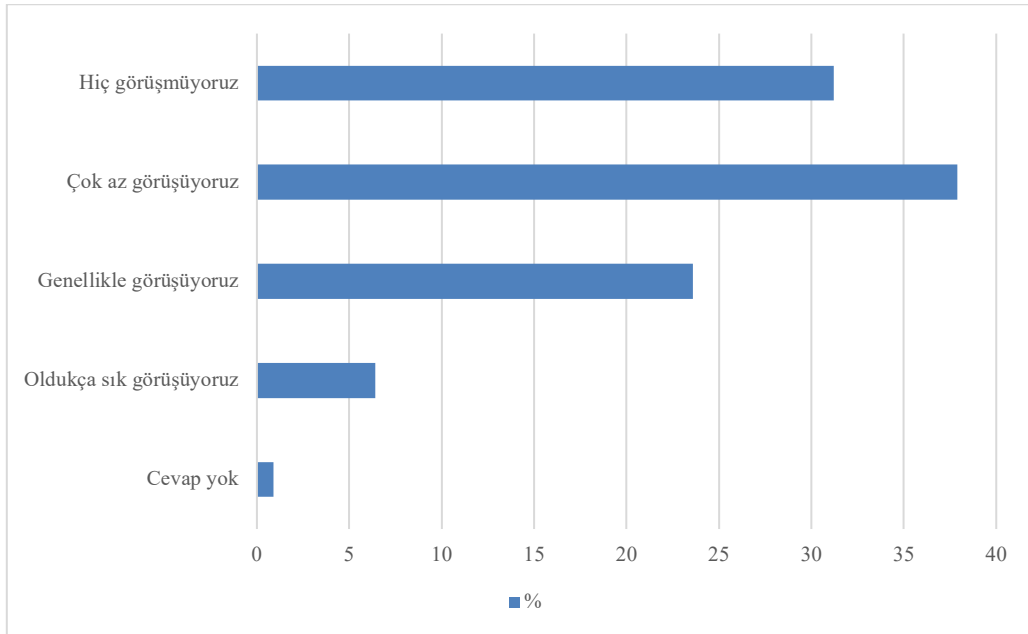
akrabalarında yerleşmesini öneren göçmen kitleleri de dikkat çekicidir. Göçün getirdiği zorlukları hep birlikte aşma düşüncesi bu duruma hâkim görüştür.

Toplumsal Cinsiyet

Göçmenler ve yerel halk arasında kadın olgusu ve tecrübeleri hususunda öne çıkan veya farklılaşan temalar üzerinde durulacaktır. Göç sürecinde ve sonrasında kadınların yaşadıkları zorluklardan kadınların çok fazla etkilendikleri açıkça görülmektedir.

Dezavantajlı grupta yer alan kadınların toplumsal yapı içinde eğitim, sağlık, istihdam vd. yeterince yararlanamadıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle kadınlar hem kendi ülkelerinde hem de göçtükleri yerlerde ne yazık ki ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Bu nedenle kadın göçmenlerin yaşadıkları deneyimler hususunda ayrı bir başlık altında incelenmesi önemlidir. Bu bağlamda ankete katılan göçmen kadınlara neden Sakarya'yı seçtikleri sorulduğunda alınan cevaplar Fig. 17 ve Fig. 18'de değerlendirilmiştir. Verilen cevaplarda kadın ve erkek göçmenlerin görüşlerinde farklılaşma olduğunu belirtebiliriz. Genel olarak Sakarya'yı tercih etmede iş imkânları, akraba ve arkadaşlarının olması ve güvende hissetme öne çıkmaktadır. Yapılan derinlemesine görüşmede göçmen kadınların bulundukları ortamda yalnızlaştıklarını, güven ortamında çekincelerinin olduğunu bu nedenle kendi göçmen bireyleri ile iletişim kurduklarını beyan etmeleri dikkat çekicidir. Sakarya'nın toplumsal yapısı ve statüleri göçmen ağırlıklı olması, onlar için tercih sebebi olduğunu beyan etmişlerdir.

Türkiye'de yaşayan göçmen kadınlar ile Türk kadınlar arasındaki iletişim ve etkileşim Fig. 19'da gösterilmektedir. Görüşmelerde çıkan sonuç iletişimsizlik halidir. Göçmen kadın mültecilerin %31,2'si komşularıyla hiç görüşmediğini belirtirken, %37,9'u çok az görüştüklerini söylemiştir. Bunun temel nedeni göçmen kadınların Türkçeyi iyi konuşamadıklarını belirtmeleridir. Ayrıca Türk kadınların göçmen kadınlara yönelik önyargılı olmaları olduğu söylemidir. Bu nedenle göçmen kadınların kendi dillerini bilen kişiler içinde sosyal iletişimde olmak onlar açısından aynı zamanda dirençliliğini artırıp, yalnızlık ve sosyal hayatta karşılaştıkları dışlanma ile baş etmelerini sağlamaktadır.

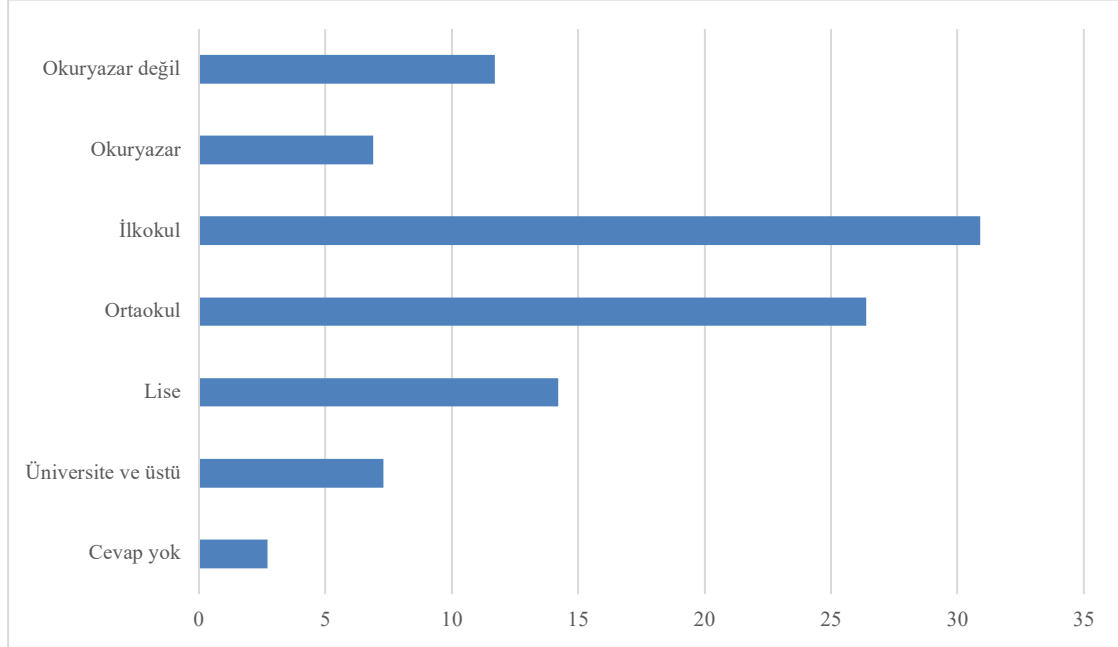

Figür 19. Türkiyeli komşularınızla ne sıklıkla görüşüyorsunuz?

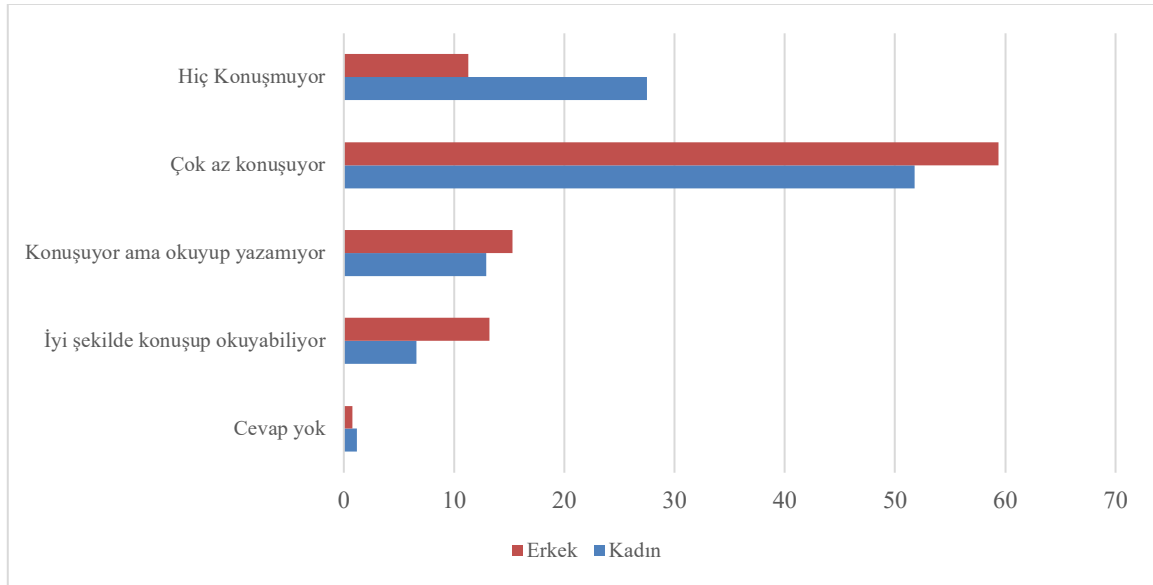
Göçmenlere Yönelik Dil ve Meslek Eğitimi

Göçmenlerin Türkçe dil bilgisi almaları ve kolaylıkla öğrenebilmeleri, yaşadıkları toplumun içine entegrasyonlarını daha kolay sağlamaktadır. Dili iyi kullanmaları sosyal ve kültürel uyuma adapte olmaları,

hayatı onlar adına daha kolaylaştırıcı yapmaktadır. Mesleki eğitim almaları işe girmelerini kolaylaştırdığı gibi, kendi işyerini kurma eğilimlerinde oldukları gözlemlenmektedir. Göçmenlerin eğitim seviyelerinin oransal olarak yüksek olması yaşadıkları ülkenin eğitimine adaptasyonlarını da kolaylaştırmaktadır. Türkiye’de eğitimin her alanında göçmen ile karşılaşmak mümkün hale gelmiştir. Grafikte kadınların eğitim düzeyi ölçümlenmiş büyük çoğunluğunun ilköğretim ve lise seviyesinde oldukları tespit edilmiştir.

Figür 20. Kadınların eğitim düzeyleri.

Figür 21. Türkçeyi ne derecede konuşuyorlar?

Bulgular

Yapılan görüşmelerde göçmenlerin söylemlerinin analiz edilmesi sonucunda; Türkiye’ye gelmelerine ilişkin algıları, uyum sorunu ve arkadaş ilişkileri, beklentileri anlamsal bir bütün haline dört tema oluşturulmuştur.

Göçmenlerin Türkiye’ye Gelmelerine İlişkin Algıları: Göçmenlerin temel beklentilerinde en önemli kriter geldikleri coğrafyanın sosyal ve ekonomik açıdan, kendi geldikleri ülkeden daha gelişkin olma

özelliğidir. Kişilerin beklentilerinin karşılanıyor olması uyum açısından destekleyici bir faktör olarak değerlendirilebilir. Görüşmeler gösteriyor ki Sakarya'ya gelen göçmenlerin çoğu burada yaşamının pozitif yanlarını kısaca; eğitim, güvenlik ve özgürlük olarak değerlendirmektedir. Negatif yanlarını ise geleceğe yönelik belirsizlik, maddi imkanlardaki değişiklik, arkadaş edinememe, aile üyelerinden uzakta olma olarak belirtmektedirler. “Göçmenlerin çoğunun ilk hedefi, iyi bir eğitim veya iş ile ekonomik ve sosyal olarak rahat yaşamayı hedefliyorum” (G1). “Şu an Afganistan’da olsaydım zorunlu olarak evlenecektim, ancak burada özgürüm okula devam ediyorum. İstedğim saatte dışarıda olabiliyorum kimse karışmıyor. Ancak burada da bir belirsizlik var gelecekte ne olacak bilmiyorum kimse bize yol göstermiyor, ilgilenmiyor” (G2). “Burada çocuklarım güvende sokakta rahatlıkla oynayabiliyorlar. Bu benim ülkemde tehlikeli ve riskliydi” (G4).

G1 ve G2 ve G4’te görüldüğü gibi göçmen bireylerin geleceğe yönelik hayalleri ve mesleki beklentileri bulunmaktadır. Geldikleri ülkelere göre Türkiye’yi güvenlik ve özgürlükler açısından daha olumlu değerlendirseler de yaşamsal öğeler ve imkanlar hususunda yeterince yönlendirilmiyor olmaları ve yerelde bazı yönetenlerin kendilerini görmezden geldiğini, yok sayan tutumları göçmenlerde boşluk yaratmaktadır. Yönlendirme eksikliği bu kişileri belirsizliğe sürüklemektedir.

“Babam ve iki kardeşim İsveç’teler. Onlarla aramızda çok mesafe var. Biz gidemiyoruz onlar da gelemiyor” (G5). “Suriye’deyken çok paramız vardı. Villamız ve arabamız vardı. Ama savaş her şeyimizi mahvetti. Burada yaşam mücadelesi veriyorum. Ne kadar çabalasam da ancak çocuklarıma bakabilecek kazancı bulabiliyorum. Çocuklarımdan geleceğinden endişeliyim” (G16). Dikkat çeken bir başka unsur ise G5 ve G16’nın söylemlerinde anlaşılabileceği üzere aile bireylerinden uzakta olmak, aile bireyleriyle tekrar bir araya gelmenin aşılması zor prosedürlere bağlı olması ve eski yaşam koşullarıyla yeni yaşam koşullarının örtüşmemesi büyük kaygı ve üzüntü yaşanmasına geçmişe özlem duyulmasına sebep olmaktadır.

Uyum Sorunu ve Çevresel İlişkiler: Genel olarak il öne çıkan uyum sorunları; Türkçe bilmeme, alfabe farklılığı, kültürler arası yaşantı farklılıkları olarak gözlemlenmektedir. Gençlerin ve çocukların okul hayatlarında, arkadaşlar ve öğretmenlerle ilişkilerinde ortadaki en büyük sorun, dil bilmeme probleminden kaynaklanan iletişim eksikliği ve akranların yabancı uyruklu öğrencilere bakış açıları, önemsenmeme hissi ve ayrımcılık yer almaktadır.

Görüşmelere ilişkin ifadeler şöyledir; “İlk geldiğimde Türkçeyi bilmediğim için çok zorlanmıştım” (G1). “İlk geldiğim zaman kişilerle iletişimde hemen anlayamamam, bunun neticesinde de karşımdakinin bana tekrarlamamı söylemesi çok zordu. Acaba bana ne diyorlar diye merak ediyordum. Çok zor zamanlardı” (G10). “Türkçe bilmediğim zamanlarda arkadaş edinmekte zorlandım ama sonradan konuşmaya başlayınca arkadaşlarım arttı” (G11). “Ailemden uzak olmam ve dil bilmemem büyük bir sorundu ama Türkçe öğrendikten sonra daha az sorun yaşadım” (G15). Anlaşıldığı gibi dil probleminin uyum konusunda önemli bir kriter olduğunu G1, G10, G11 ve G15 dile getirmektedir. “Sürekli bize buraya neden geldiniz soruları soruluyor. Bu sorular bizim moral ve motivasyonumuzda düşüşe neden oluyor” (G4) “Çevremizdeki bazı insanlar bize burada olmaya hakkımızın olmadığını söylüyorlar” (G7). “İlk geldiğim zamanlarda benimle kimse konuşmuyorlardı ve uzaklaşıyorlardı” (G13). “Zaman zaman sorunlar ve kavgalarda olabilmekte burada. Bu genellikle yalnız anlama ve kötü niyetli kişilerden kaynaklanıyor. Bu olaylar karşısında ailelerimiz huzursuz oluyor ve moral bozukluğu yaşanıyor” (G16). Toplumun büyük bir kısmının yabancı uyruklu bireylere karşı önyargılı olması ve bilgi eksikleri bu hususta tetikleyici unsur olmaktadır. “Kurumlarda istek ve sorunlarımızı anlatamayınca işlerimiz çözümsüz kalıyor veya çok uzuyor” (G12) şeklinde konuşuyorlar.

“Çocuklarımız bize okulda dışlandıklarını söylüyorlar. Türk arkadaşlarıyla iletişim kurmakta zorlandıklarını belirtiyorlar. Öğretmenlerin de bu konuda çabalarının yetersiz olduğunu ve dersle ilgili yeterince bilgi alamadıklarını anlatıyorlar” (G2).

“Göç deneyimi yaşayan çocuklarda yaşanan ülkeye ait hissedememe, kullanılan dili bilmeme, eski yaşam koşullarından farklı bir yaşam sürme durumunda kalınmasından dolayı stres faktörleri artmakta pek çok alanda kendini gösteren kısıtlılıklar (sosyal, ekonomik) uyumu zorlaştırmaktadır”²¹. Araştırmada çocukların ve gençlerin okul sisteminde yeterince destek göremedikleri gerek arkadaşları gerekse öğretmenler tarafından dışlandıklarını göstermektedir. Görüldüğü gibi G2 ve G12 okul ortamında öğretmenleri tarafından gerekli özeni ve önemi hissedememekte akademik başarılarının ya da başarısızlıklarının öğretmenlerinde bir yansıma bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Karşılaşılan Sorunları Çözmeye Yönelik Yöntemler: Görüşmelerde göçmenlerin çoğunun sorunlarını genelde dile getirmeyerek suskunluğu tercih ettikleri görülmektedir. Yetkilere başvuru yaptıklarında yeterince anlaşılamadıklarını ve sorunlarının çözümsüz kalması göçmenlerde geri çekilme dürtüsü oluşturmuştur. Bu sorun yumağı ailenin her yaştaki bireyini doğrudan ve dolaylı etkilemektedir. Sorunlarını dile getirememe yaklaşımında ..zaten haklı da olsam da yabancı olduğum için suçlu bulunacağımı biliyorum.. cevabı düşündürücüdür” (G3).

“Çevremde dost ve arkadaşlarımın azlığından sorunlarımı sadece ailemle paylaşıyorum” (G13). Katılımcı G3 ve G13’ün de ifade ettikleri gibi göçmenlerin, yeteri kadar desteklenmemelerinden ya da kendi haklarının farkında olmamaktan kaynaklanan sebeplerden dolayı öğrenilmiş çaresizlikle birlikte karşılaştıkları sorunlara karşı tepkisiz, duyarsız kaldıkları görülmektedir.

“Herhangi bir sorun veya kavga başladığında ya da bana küfrettiklerinde ben de bana yaptıklarının aynısını onlara yapıyorum” (G9). “Tartışma çıktığında bana vururlarsa ben de onlara vuruyorum. Bazen arkadaşlarımı da çağırıyorum” (G10). “Şiddete uğradığım zaman ya da kavga ettiğim zaman yasal haklarımı korumak için ilgili mercilere müracaat ediyorum” (G8). Göçmenlerin toplumsal uyumuna yönelik çalışmaların sadece onların bireysel çabaları ile gerçekleşecek bir olgu olmadığını görmekteyiz. Burada önemli olan hep birlikte, kurum ve kuruluşların katılımlarıyla adaptasyon süreçlerinin gerçekleştirilmesidir. İletişimin iki yönlü gerçekleştirilmesi ve karşılıklı empatinin tesis edilmesi önemli bir çıkarımdır.

Tartışma

Makalede vurgulamak istediğimiz ana tema, göç sorunu ve toplumsal yapı üzerindeki etkileridir. İnsan ilişkilerinde farklı kültürlerin birlikte yaşam uyumlarının irdelenmesidir. Yaptığımız çalışma literatüre dayalı bilgiler ışığında göç konusunda yapılan bir araştırmadır. Tarama alanı kısıtlaması yapılmıştır. Bu kısıtlamanın nedeni daha net sonuçlara ve verilere ulaşılabilme olasılığının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırma, göçmenlerin yaşadıkları yerlerdeki sorunlarına odaklanılmıştır. Göçmenlerin yaşam biçimlerini sorgulayıcı, yerel halk ile ilişkilerini inceleyen bir metot uygulanmıştır. Nitel araştırma tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Göç insanların asırlarca boyunca yaşadığı bir kavramdır. İnsanların daha rahat yaşama isteği, zorunluluk, işgal ve zorbalık gibi birçok nedenler, insanları bir yerden başka yere göçmesine sebep olmuştur. Göç hareketliliği göçmenlerin bulundukları coğrafyada yaşadıkları olumsuz öğelerden kurtuluş yolu olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Yoksunluktan kurtulup maddi ve manevi özgürlüğü kavuşma isteğidir. Genellikle göçmenlerin, göç yolu tercihinde öncelikli tercihleri bulundukları coğrafyaya en yakın yerlere gitmeleridir. Burada kendilerine güvenli bir yaşamsal alan kurma eğilimi ön plandadır. Ancak buradaki hayat standartlarının beklentilerini karşılamadığını düşündüklerinde hedeflerini gerçekleştirebilecekleri daha uzak yerlere gitmeyi tercih etmektedirler. Bu hedefler her zaman bekledikleri şartları kendilerine sunmamaktadır. Göç akımını kabul etmeyen birçok ülke tarafından sınır dışı

²¹ T. E. Gencer, “Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 10/54 (2017): 849.

edilebilmekte, sınır çevresinde kurulan göç yaşam kamplarında yaşayabilmekte, bazen de ölümle sonuçlanabilen davranış ve baskılamalarla karşı karşıya kalabilmektedirler.

Göç olgusunu açıklarken ortaya konması gereken gerçeklik, toplumların eşit olmayan sosyo ekonomik ve kültürel yapılarıdır. Bu algının insan üzerinde yarattığı yapıcı ve yıpratıcı etkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan göç; karmaşık sosyal, ekonomik, politik ve insani sorunlar bütünüdür. Bu sorunlar hem göç edenleri hem de göç alan ve göç veren ülkeleri derinden etkilemektedir.

Göçü tetikleyen birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenler genellikle birbirleriyle etkileşim halindedir. Örneklem olarak;

1. Ekonomik Nedenler: İşsizlik, yoksulluk, daha iyi iş ve eğitim fırsatları arayışı, daha yüksek yaşam standartlarına ulaşma isteği,
2. Siyasi Nedenler: Savaşlar, silahlı çatışmalar, iç karışıklıklar, siyasi baskı, insan hakları ihlalleri vd.,
3. Sosyal Nedenler: Aile birleşimi, etnik veya dini ayrımcılıktan kaçış, daha iyi sosyal hizmetlere (sağlık, eğitim) erişim isteği,
4. Çevresel Nedenler: İklim değişikliğinin etkileri (kuraklık, seller, çölleşme), doğal afetler vd.,
5. Eğitim Nedenleri: Özellikle gençler arasında daha kaliteli eğitim alma veya uluslararası alanda kariyer yapma hedefleriyle yurt dışına eğitim amaçlı göç.

Çeşitli göç türleri vardır. Bunlar; gönüllü göç, zorunlu göç, iç ve dış göç olarak nitelendirebiliriz. Göç olgusu hem göç veren hem de göç alan ülkeler üzerinde derin ve çok boyutlu etkilere neden olabilmektedir. Bu etkilerin olumlu ve olumsuz yönleri bulunabilir. Göç veren ülkeler için olumlu yönlere örnek olarak, döviz hareketliliği, nitelikli iş gücü, bilimsel beyin göçünün gelmesi şeklinde verilebilir. Olumsuz yönlere ise beyin göçünün kaybedilmesi, genç ve dinamik genç nüfusun kaybı, ailelerin parçalanması ile sosyal dokuda oluşan sorunları örnek olarak verebiliriz. Göç alan ülkeler açısından olumlu yönlere baktığımızda, işgücü açığını kapatabilir, ekonomiye taze kan sağlayabilir, kültürel çeşitliliği artırabilir ve demografik yaşlanmayı yavaşlatabilir. Göçmenlerin girişimcilik faaliyetleri ve tüketimleri ekonomiyi canlandırabilir. Olumsuz yönler ise; sosyal uyum sorunları, kültürel çatışmalar, altyapı ve hizmetler üzerindeki yükün artması, konut, sağlık ve eğitim gibi alanlarda yetersizlikler ortaya çıkabilir. İşsizlik oranlarında artış veya ücretlerde düşüş endişesi yaşanabilir. Bazı durumlarda yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık gibi sosyal sorunlar da görülebilir. Göç edenler açısından değerlendirdiğimizde, göçün olumlu yönleri; daha iyi yaşam koşullarına, güvenliğe ve fırsatlara erişim sağlayabilirler. Yeni kültürler tanıyıp kişisel gelişim gösterebilirler. Olumsuz yönleri ise uyum sorunları, dil bariyerleri, ayrımcılık, psikolojik travmalar, yasal statü belirsizliği, insan kaçakçılığı mağduriyeti, sevdiklerinden ayrı kalma ve aidiyet hissinin kaybı gibi zorluklarla karşılaşabilirler.

Tüm bu bilgiler ışığında göç olgusu ile en çok karşı karşıya kalan ülkeler arasında Türkiye ilk sıralardadır. Türkiye iki yönlü göç travmasını yaşamaktadır. Dışarıdan gelen yabancı göçmenler ile Türkiye'den göçen yurttaşlar. Göç yönetiminde, Türkiye tarihinden gelen insancıl yaklaşımlarını göçmenlere karşı sürdürmekte ve onların insani yaşam koşullarına yönelik birçok çalışmalar yapmaktadır. Uluslararası göç politikaları ve diğer ülkelerin iki yönlü uygulamaları karşısında, gerektiğinde ülke bütçesini zorlayarak birçok hizmeti göçmenlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine aktarmaktadır.

Türkiye'de göçmen sayısının artması beraberinde birçok soruna da neden olabilmektedir. Bu sorunlara örneklem olarak;

- Demografik ve Sosyal Değişiklikler: Şehirlerde nüfus yoğunluğunun artması, kentleşme sorunları (gecekondulaşma, çarpık kentleşme), altyapı yetersizlikleri (eğitim, sağlık, ulaşım hizmetlerinde aksamalar) gibi olumsuzluklara yol açması,

- Ekonomik Etkiler: İşsizliğin artması, ücretlerde düşüş, yerli halk ile göçmenler arasında rekabet ortamı oluşması gibi sorunlar,
- Kültürel ve Toplumsal Uyum Sorunları: Göçmenlerin kültürel uyum sorunları yaşaması, yerli halk ile göçmenler arasında kültürel farklılıklardan kaynaklanan gerilimler, ayrımcılık ve ırkçılık gibi olumsuz sosyal sonuçlar,
- Çevresel Etkiler: Artan nüfus ve plansız kentleşme, çevre kirliliği gibi etkilere.

Makalemizin inceleme alanını oluşturan Sakarya; konumu, stratejik önemi, ekonomik kazanımın ve refah seviyesinin Türkiye ortalamasının üstünde seyretmesi gibi nedenler ile, göçmenler açısından cazibe merkezi haline gelmiştir. Sakarya'nın sosyal ve kültürel çeşitliliği, yeni gelen göçmenlerin buradaki yerli halka uyumlarını kolaylaştırmaktadır. İstihdam edilebilme olanağının diğer illere göre yüksek olması, sanayi ve tarımsal faaliyetlerdeki çeşitlilik ve iş olanakları, Sakarya'yı tercih edilen bir lokasyon haline getirmiştir. Yerel yönetim, kamu ve STK'ların bu konuda yaptıkları çalışmalar ve hizmetler göçmenlerin buradaki kalıcılık dürtülerini arttırmaktadır. Sakarya halkı ile bir nevi entegre olan göçmenlerin suç çıkarma veya suça karışma oranı düşüktür. Eğitime adapte olan çocuk ve gençlerde de Türkçeyi öğrenme ve konuşma kabiliyeti %75'lerdedir. Çocuk ve gençlerin toplumsal bir dışlanma ile karşı karşıya kalmadıklarını söyleyebiliriz. Ancak %2'lerde seyreden münferit olaylar da meydana gelebilmektedir. Göçmenlerin sosyal dışlanma yaşamadıklarını belirtebiliriz. Yaptığımız anket çalışması ve görüşmeler sonucunda, yüzdelik oranlamalara dikkat edildiğinde göçmenlerin Sakarya'da yaşamak ile ilgili problemlerinin olmadığını gözlemleyebiliriz. Bu sevindirici ve mutluluk verici bir çıktıdır. Yukarıda belirttiğimiz bir cümleye atfen, 'Türkiye zorda olan insanlara her zaman yardımcı olmuş ve bağrına basmıştır'.

Sonuç

Günümüz dünyasında toplumlararası yaşam standartlarının eşitlik ilkesinden uzak olması, gelir dağılımlarındaki denge sorunu, eğitim almada yaşanan sorun ve yetersizlikler, ülkelerde yaşanan belirsizlikler ve iç karmaşalar; insanların yeni coğrafyalara göçmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda araştırmada Türkiye'nin göçmenlere yönelik uyguladığı politikalara ve çalışmalarına yer verilmiştir. Literatür taraması yapılırken elde edilen sonuçlarda, ülkemizin son yüzyıl içinde göç akımına maruz kaldığını tespit etmiştir. Bu yoğun göçün ülkenin sosyo ekonomik ve kültürel yapısına yaptığı etkileri ölçümlemeye çalışmıştır. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik açıdan önemli konuma sahip olması, Avrupa'ya geçişte güzergâh olarak kullanılması, göçmenlere karşı insani tutumu, çevresindeki ülkelere göre güven verici durumu göçmenler için tercih sebebi olmuştur. Gerek yerleşme gerekse ara geçiş noktası olma özelliği ile cazibe merkezi haline gelmiştir.

Son yüzyılda Türkiye'nin çevresindeki ülkelerin istikrarsızlığı, oluşan savaş veya iç karışıklıklar nedeni ile sınırlarımızdan milyonlarca insan Türkiye'ye girmek zorunda kalmıştır. Bu insanlara yönelik Türkiye devleti ılımlı ve yaşam haklarına saygı gösteren tutumlar ile faaliyet göstermiştir. Türkiye'nin çevresinde yer alan ülkelere gelen yoğun göç sonrası, bu göçmenlere yönelik yapılan tüm hizmetler ve rehabilitasyon işlemlerinde neler yapıldığı incelenmeye çalışılmıştır. Bilindiği üzere Türkiye'ye; Suriye, Irak, Afganistan'dan son yıllarda çok sayıda insan göçmek zorunda kalmıştır. Göçmenlere karşı yerel halkla ilgili algıyı yönetmek, birlikte yaşam şartlarını kolaylaştırıcı, göçmenler ile yerel halkın çatışmasını engelleyici, uyuma katkı sağlayan kapsamlı göçmen politikası hayata geçirilmesi gereklidir.

Araştırmamız da genel tema göçmenlerin göçtükleri yerel lokasyonlarda durumlarının nasıl olduğu, memnuniyet veya memnuniyetsizliklerinin nedenleri, varsa sorunlar karşısında nasıl çözümleme yapılabileceği konularında ağırlıklı olarak durulmuştur. Makalemizin hedef aldığı yerel lokasyon Sakarya ili olmuştur. Sakarya halkının demografik yapısına ve köken bilimine bakıldığında çok etnik kökenli vatandaşın birlikte yaşama kültürünün yerleşik olması önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmıştır. Göç

alan iller içinde önemli bir yere sahip olan Sakarya, özellikle son yıllarda Suriye, Irak, Afganistan ve Türkiye Cumhuriyetlerinden yoğun göç almıştır.

Göçle birlikte ortaya çıkan sorunları irdelenmiştir. Yaşadıkları göçün sebepleri ve zorlukları üzerine yorumları alınmıştır. Sakarya ölçeğinde yaşadıkları deneyimlemeleri anlatmışlardır. Araştırmamız elde ettiği bulgularından hareket ederek Sakarya ve Türkiye bağlamına uyarlanabilir ve uygulanabilir politikalar önermeyi hedeflemiştir. Sakarya’da yaşayan yerel halkın göçmenler ile ilgili algıları da analizlere dâhil edilmiştir.

Araştırmada yerel yönetimlerin ve diğer kamu kurumlarının yaptıkları çalışmalar dile getirilmeye çalışılmıştır. Sakarya özelinde göçmenlerin durumlarına ve yaşam koşullarına bakıldığında standart olarak belirli bir zorluk içinde olduklarını söylemek yanlış olacaktır. İstihdam sorunu yaşayan çok az göçmen bulunmaktadır. Genellikle her işi yapabilen bir perspektif sergileyen göçmenlerden birçoğu da Sakarya ve çevresinde kendi işlerini kurarak ticaretle uğraşmaktadırlar. Yaşam alanları olarak birlikte yaşama kültürü olan göçmenler genellikle belirli alanlarda yerleşim sağlamaktadırlar. Gençlerin ve çocukların adaptasyonuna bakıldığında yaşlılara göre daha hızlı ve kolay olmaktadır. Kadınların yerel halktaki hemcinsleri ile iletişimi kısıtlı da olsa mevcuttur.

Ötekileştirme veya zorbalıkla karşılama oranı, çok az seviyede yaşanan münferit olaylardan kaynaklanmıştır. Yerel halkın göçmenlere bakış açısı olumlu olarak gözlemlenmiştir. Ara iş gücü olarak çalışan birçok göçmen Türk ustaların yanında çırak olarak görev yapmaktadırlar. Dinsel açıdan herhangi bir ayrışma veya sorun söz konusu değildir. Örf ve adetlerin benzerlik göstermesi sosyal uyumun sağlanmasında önemli katkı sağlayan bir özellik olmuştur. Yerel yönetimlerin, kamunun, sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları özverili çalışmaların neticesinde göç sorununun belki en az sorun yarattığı kent olarak Sakarya’yı gösterebiliriz.

Kaynakça

- Baş, T. & U. Akturan. Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Buz, Sema. “Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği”. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2006.
- Castles, Stephen ve Mark J. Miller. Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Çağlayan, Savaş. “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 17 (2006): 67-91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23522/250638>.
- Gencer, T. E. “Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 10/54 (2017): 838-852.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Yönetmelik. 2022.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Erişim 05 Mart 2022. http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378.
- Göç Terimleri Sözlüğü. Perruchoud, R. ve J. Redpath-Cross. Çev. B. Çiçekli. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü (IOM).
- Kofman, Elena. “Female ‘Birds of Passage’ a Decade Later: Gender and Immigration in the European Union”. International Migration 37/3 (1999): 117-138.
- Massey, Douglas S., Joaquín Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino ve J. Edward Taylor. “Theories of International Migration: A Review and Appraisal”. Population and Development Review 19/3 (Sept. 1993): 431-466.
- Munck, Ronaldo. Uluslararası Emek Araştırmaları. Ankara: Öteki Yayınevi, 1995.
- Ravenstein, Ernst Georg. “The Laws of Migration”. Journal of the Statistical Society 48/2 (1885): 53-75.
- Sert, Deniz. Küresel Hareketlilik ve Göç. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- Stouffer, Samuel A. “Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance”. American Sociological Review 5/6 (1940): 845-867.
- UNHCR. “Türkiye İstatistikleri”. Erişim 05 Mart 2019. <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>.
- Toksöz, Gülay. Uluslararası Emek Göçü. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). Göç İstatistikleri. 2020.
- Yalçın, Cemal. Göç Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.